

Onko Suomen kirkon ehtoollisen pätevyys kyseenalaistettava?

Suomen ev.-lut. kirkon tekemien ekumeenisten sopimusten tarkastelua Lutherin Frankfurtin kirjeen ja Yksimielisyyden ohjeen valossa.

1 JOHDANTO

Esikoislestadiolaisille saarnaajille on ollut jaossa **Lutherin avoin kirje Frankfurtiin v. 1533**, missä tämä vastustaa Martin Bucerin reformoitua ehtoollisopetusta. Samassa yhteydessä on jaettu Norjan esikoisten dokumentti **Taustaa seurakunnan päätökselle ottaa sakramentit omiin käsiin (Norjassa)** sekä heidän lähettämänsä **kirje Norjan kirkon piispoille**, jossa kirjeessä Norjan piispoille on kerrottu perustelut sakramenttien omiin käsiin ottamiseen.

Lapin vanhimpien mielestä evankelis-luterilaisen kirkon tekemät ekumeeniset yhteistyösopimukset ovat yksi perusteluista, joiden vuoksi sakramentit tulee ottaa omiin käsiin. On väitetty, ettei Pohjoismaissa olisi enää luterilaista kirkkoa, koska ne ovat tehneet sopimuksen **ehtoollisyhteydestä** anglikaanien kanssa (Porvoon julkilausuma).

Seuraavilla kirkoilla on Suomen ev.-lut kirkon kanssa ehtoollisyhteys ja niiden papeilla on oikeus toimittaa jumalanpalveluksia ja kirkollisia toimituksia Suomen ev.-lut. kirkossa:

- 1) Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkot
- 2) Porvoon kirkkoyhteisön jäsenkirkot; Porvoon yhteinen julkilausuma, 1992.
- 3) Saksan evankelisen kirkon jäsenkirkot (Evangelische Kirche in Deutschland, EKD). Sopimus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Saksan evankelisen kirkon välillä, 2002.
- 4) Skotlannin kirkko (Church of Scotland). Piispainkokouksen päätös 9.12.1954, 32 §
- 5) Suomen metodistikirkko ja Finlands svenska metodistkyrka. Sopimus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen metodistikirkon sekä Finlands svenska metodistkyrkan välillä, 2010.

Suomen kirkolla on ollut ”tapauskohtainen” ehtoollisyhteys Englannin anglikaanisen kirkon kanssa jo vuodesta 1936. Skotlannin kirkon kanssa on solmittu ehtoollisyhteys vuonna 1954 pelkkänä ilmoitusasiana ilman dogmaattis-liturgisia neuvotteluja. Skotlannin presbyteriaaninen kirkko on reformoitu eli kalvinistinen; silloisen selvitystoimikunnan mielestä ”Skotlannin kirkko ei ole päästänyt näkyviin kalvinilaisen ehtoollisopin erikoiskorostuksia”.

Kalvinistisia eli reformoituja ovat kaikki ne kirkot, jotka käyttävät itsestään termejä reformoitu, presbyteerinen tai kongregationalistinen. Joskus myös muita protestantteja, kuten esimerkiksi baptisteja taikka metodisteja, mahdutetaan käsitteen ”reformoitu” alle.

Vielä on mainittava, että Luterilainen maailmanliitto ja roomalaiskatolinen kirkko allekirjoittivat dokumentin **Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista** vuonna 1999. YJV ei johtanut saarnatuoli- tai ehtoollisyhteyteen. Sen vuoksi YJV:tä ei käsitellä tässä tutkielmassa.

1.1 TÄMÄN SELVITYKSEN TAVOITE

Tässä kirjoituksessa esitetään lyhyesti

- edellytykset joilla ehtoollisyhteys voidaan toteuttaa tunnustuskuntien välillä
- teologisen kiistan tausta: ehtoollisen kristologia ja reaali-presens-oppi
- mitä kalvinismi opettaa Kristuksen läsnäolosta ehtoollisessa
- mitä Luther ja luterilaiset tunnustuskirjat opettavat suhtautumisesta kalvinisteihin
- Suomen ev.-lut. kirkon tekemät ekumeeniset sopimukset ja esiintyykö niiden ehtoollisteologiassa viitteitä kalvinismista tai sen hyväksymisestä

ja pohditaan seuraavia kysymyksiä:

- onko Suomen ev.-lut. kirkko toiminut vastoin omaa tunnustustaan tekemällä ekumeenisia sopimuksia?
- onko Suomen evankelis-luterilainen kirkko enää luterilainen kirkko siksi, että se on ehtoollisyhteydessä anglikaanien ja/tai metodistien kanssa?
- voidaanko sakramenttien omiin käsiin ottamista Suomessa perustella Norjan kirkon tilanteella tai ylipäätään ev.-lut kirkon ekumeenisilla sopimuksilla?

2 EDELLYTYKSET EHTOOLLISYHTEYDELLE TUNNUSTUSKUNTIEN VÄLILLÄ

Ekumenian tavoitteena on koko Kristuksen kirkon ykseys Jeesuksen ylimmäispapillisen rukouksen mukaisesti (Joh 17:20-26). Pyrkimys kirkkokuntien väliseen ekumeeniseen yhteydenpitoon, yksimielisyyteen ja ykseyteen ei siten voi olla synty tai edes paheksuttava asia. Samalla on vakavasti kysyttävä, miten ekumeniaa on harjoitettava niin, että yhteys johon pyritään olisi yhteyttä totuudessa.

Augsburgin tunnustuksen (CA) mukaan kirkon todelliseen ykseyteen eli käytännössä ehtoollisyhteyteen tarvitaan yksimielisyys ”evankeliumin opista ja sakramenttien toimittamisesta”. Tämä on sekä minimi että maksimi edellytys ehtoollisyhteydelle. Suppealta näytävä määritelmä on todellisuudessa hyvin syvälinen – sen tulkinnan tulee perustua Raamattuun ja vanhan kirkon ekumeenisissa uskontunnustuksissa esitettyyn kolminaisuusoppiin ja kristologiaan. Määritelmässä mainittu ”evankeliumin oppi” selviää Augsburgin Tunnustuksen rakenteesta.

CA VII, Kirkko

Edelleen seurakuntamme opettavat, että yksi, pyhä kirkko on pysyvä ikuisesti. Kirkko on pyhien yhteisö, jossa evankeliumi puhtaasti julistetaan ja sakramentit oikein toimitetaan. **Kirkon todelliseen ykseyteen riittää yksimielisyys evankeliumin opista ja sakramenttien toimittamisesta.** Sen sijaan ei ole välttämätöntä, että perityt inhimilliset traditiot, jumalanpalvelusmenot tai seremoniat, jotka ovat ihmisten säätämiä, ovat kaikkialla samantyyppiset. Paavali näet sanoo: ”Yksi usko, (Ef. 4:5--6) yksi kaste, yksi Jumala, joka on kaikkien Isä jne.”

Suomen ev.-lut. kirkon tehtävä on julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimia muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi oppinsa mukaisesti, joka on mainittu Kirkkolain tunnustuspykälässä:

1 § Tunnustus

Suomen evankelis-luterilainen kirkko tunnustaa sitä Raamattuun perustuvaa kristillistä uskoa, joka on lausuttu kolmessa vanhan kirkon uskontunnustuksessa sekä luterilaisissa tunnustuskirjoissa. Kirkon tunnustus ilmaistaan lähemmin kirkkojärjestyksessä.

Kirkkojärjestys 1 §:

Suomen evankelis-luterilainen kirkko tunnustaa sitä kristillistä uskoa, joka perustuu Jumalan pyhään sanaan, Vanhan ja Uuden testamentin profeetallisiin ja apostolisiin kirjoihin, ja joka on ilmaistu kolmessa vanhan kirkon uskontunnustuksessa sekä muuttamattomassa Augsburgin tunnustuksessa ja muissa luterilaisen kirkon Yksimielisyyden kirjaan otetuissa tunnustuskirjoissa. Kirkko pitää korkeimpana ohjeenaan sitä tunnustuskirjojen periaatetta, että kaikkea oppia kirkossa on tutkittava ja arvioitava Jumalan pyhän sanan mukaan.

Ehtoollis- ja saarnatuoliyhteyteen riittävän yksimielisyyden eri tunnustuskuntien välillä tulee siis katsoa koskevan Augsburgin Tunnustuksen lisäksi myös kaikkia opillisia tarkennuksia, rajauksia ja laajennuksia, jotka sisältyvät muihin tunnustuskirjoihimme. Toisin sanoen edellytyksenä yhteydelle on, että kaikkien opillisten ja käytännöllisten erojen kirkkojen välillä olisi katsottava olevan vain ns. adiafora- eli ehdonvallan asioita.

Ehtoollinen on vapaista suunnista tuleville adiafora. Ehtoollisesta voidaan olla hyvin eri mieltä eikä se ole kirkollisen yhteyden esteenä. Siksi esim. helluntailaisille ei useinkaan ole ongelma tulla luterilaisten ehtoollispuolesta. Luterilaiset puolestaan edellyttävät, että ehtoollisen olemuksesta ja lahjasta ollaan yksimielisiä, muuten yhteyden ateria on teeskentelyä ja päinvastoin särkee Kristuksen ruumista. Tässä selvityksessä tul- laan huomaamaan, että myös anglikaanit pitävät ehtoollista käytännössä adiafora-asiana. Tämä asia tulisi ottaa huomioon heidän kanssaan toimittaessa.

Viimeaikaisissa ekumeenisissa neuvotteluissa on sovellettu ns. *sovitetun erilaisuuden mallia*, mikä houkuttelee opillisten eroavaisuuksien lakaisuun maton alle. Tässä mallissa erilaisuus tunnustuskuntien välillä jää voimaan, mutta kirkot sitoutuvat voittamaan esteet, jotka vielä ovat läheisemmän yhteyden tiellä.

On pidettävä hyvin ongelmallisina sellaisia ekumeenisia asiakirjoja, joissa silotellaan tai peitellään todellisia opillisiä eroja, eli esimerkiksi myönnetään vastakkaisten näkemysten olevan hyväksyttäviä tulkintoja tai painotuksia. Tarkastelemme myöhemmin tässä dokumentissa eri kirkkojen välillä tehtyjen ekumeenisten sopimusten ehtoollisoppia siltä kannalta, onko niissä peitelty tai siloteltu opillisesti tärkeitä ja luovuttamattomia asioita.

3 EHTOOLLISEN KRISTOLOGINEN KIISTA JA REAALIPREESENS

Vastakkainasettelut, jotka reformaatioaikana 1500-luvulla tekivät mahdottomaksi yhteisen kirkkoyhteisön luterilaisten ja reformoitujen kirkkojen välillä ja jotka johtivat molemminpuolisiin hylkäystuomioihin, koskivat ehtoollisoppia ja kristologiaa (sekä predestinaatio-oppia).

Luterilainen ehtoollisteologia perustellaan kirjaimellisesti tulkituilla asetussanoilla, joiden takana on inkarnaation ihme: ”Sana tuli lihaksi”. Luther opetti myös, että pyhän Raamatun mukaan ihmisen sielun lisäksi myös hänen ruumiinsa on Jumalan lunastustyön kohde. Ajatus, että sakramentti on tarkoitettu koko ihmiselle, ruumiille ja sielulle, on Lutherin sakramenttiopin perustavia aineksia. Se esiintyy myös kasteen yhteydessä Isossa Katekismuksessa. Tämä ajatus on eniten arvostelua herättänyt kohta Lutherin sakramenttiopissa. Paitsi että Zwingli, Calvin ja myöhemmät reformoidut kirkot torjuivat sen, usein myös nykyajan luterilaisuus on pitänyt ajatusta, että ruumiillinen syöminen ja juominen voisi antaa sielulle ikuisen siunauksen ja että Jumalan armo vaikuttaa myös ruumiiseemme, pakanallisen uskonnon jäänteinä. Reformoidut ovat aina selittäneet, että Kristuksen inhimillisen luonnon on mahdotonta olla läsnä leivässä ja viinissä: äärellinen ei voi sisältää ääretöntä. Luterilaiset sanovat puolestaan, että reformoitujen oppi johdonmukaisesti päätel- tynä kieltää inkarnaation.

Luterilaisen opin mukaan Kristus on omaksunut inhimillisen luonnon jumalalliseen olemukseensa sekoitta- matta, erottamatta, jakamatta ja muuttumatta. Kristus on totinen Jumala ja totinen ihminen. Jumalallinen

luonto ei seikkaile yksinään erossa inhimillisestä luonnosta. Näin haluttiin kirkkoisä Kyrilloksen opin mukaisesti torjua Kristuksen persoonan särkevä reformoitu (Zwinglin ja Calvinin) uusnestorianismi. Luterilaisille koko Jumalan ilmoitus on inkarnoitunut Kristus, ”*jossa asuu jumaluuden koko täyteys*” ei ainoastaan ylösnousemisen ja taivaaseenastumisen jälkeen, vaan jo Neitsyt Marian kohdussa. Jos ehtoollisessa olisi todella läsnä ainoastaan Pyhä Henki eikä myös Kristuksen ruumis, siitä seuraisi, että leipä olisi osallisuus pelkästään Kristuksen henkeen eikä myös hänen ruumiiseensa.

Reaalipreesens. Luterilaiset tunnustuskirjat eivät käytä reaalipreesens-nimitystä, vaan se tulee alkuaan reformoidusta maailmasta. Siellä sillä tarkoitetaan käsitystä, jonka mukaan Kristus on ”todellisesti läsnä” vaikka onkin läsnä vain henkensä, mutta ei ruumiinsa puolesta. Reaalipreesens -termi on huono, koska se jättää liikaa tulkinnanvaraa. Tekninen termi, jota tunnustuskirjat käyttävät, on *sakramentaalinen unio*; eli Kristuksen ruumis ja veri ovat pyhässä ehtoollisessa läsnä **todellisesti ja olemuksellisesti, realiter et substantialiter.**

On erotettava ainakin kolme eri reaalipreesensia:

- substantiaaalinen reaalipreesens, jossa Kristus on substantiaalisesti läsnä (roomalaiskatolinen)
- spirituaalinen reaalipreesens, eli Kristus on spirituaalisesti leivässä (kalvinistinen)
- ruumiillinen reaalipreesens, eli jossa leipä on ruumis (luterilainen).

On toki teologisia harhasuuntia, joissa reaalipreesensia ei ole lainkaan. Tällainen on mm. zwingliläisyys ja vapaat suunnat.

Viini ja leipä ovat siis Kristuksen tosi ruumis ja veri, minkä jokainen ehtoolliselle osallistujan tulee ymmärtää. Muun muassa tähän asiaan puuttuu Luther Frankfurtin kirjeessä.

3.1 FRANKFURTIN KIRJEEN TARKOITUS

Luther kirjoittaa, että jokaisen rivikristitynkin pitää tietää mitä saa suuhunsa ehtoollisessa:

10. Sen tähden minun rehellinen neuvoni, josta olen tilivelvollinen Jumalalle sekä teille frankfurlilaisille ja missä tätä vain tarvitaan, on tämä: Kenellä on sielunhoitajastaan julkinen tieto, että hän opettaa zwingliläisittäin, hänen tulisi välttää tätä ja mieluummin olla koko elämänsä ilman sakramenttia kuin ottaa se vastaan häneltä – niin, ja ennen vaikka kuolla ja kärsiä kaikkea tämän vuoksi. Mikäli hänen sielunhoitajansa on kaksinaamainen, joka sanoo suullaan, että sakramentissa on todellisesti läsnä Kristuksen ruumis ja veri, ja kuitenkin epäilet, että hän pettää ja tarkoittaa jotain muuta kuin mitä sanat kuuluvat, niin mene vapaasti hänen luokseen ja pyydä häntä sanomaan selvästi, mitä hän käsillään antaa sinulle ja mitä sinä vastaanotat suullasi. Se mitä itsekukin sydämessään uskoo tai on uskomatta, voit tässä sivuuttaa. **Kysy suoraan: Mitä tässä pidetään kädessä ja suussa?**

Ja oikea vastaus tietenkin on: Kristuksen ruumis ja veri. Vastaus tarkoittaa sitä, että Jeesus ei ole vain osittain läsnä ehtoollisella ikäänkuin paikalla vaikuttavana henkenä, vaan hänen ruumiinsa ja verensä todellisesti ja olemuksellisesti ovat ehtoollisen leipä ja viini.

Kalvinismin kuvailua ennen Calvinia (Martin Bucer oli Calvinin oppi-isä):

Ote kohdasta 4: Suullaan he sanovat: Kristuksen ruumis ja veri ovat todellisesti läsnä sakramentissa. Kun yksinkertainen mies kuulee tämän, niin hän ajattelee, että he opettavat samalla tavalla kuin me ja menee vastaanottamaan sakramentin ja saa kuitenkin pelkkää leipää ja viiniä, sillä hänen opettajansa ei anna eikä tarkoitaakaan mitään sen enempää. Salainen selitys (glossa) ja tarkoitus on kuten ennenkin, että sakramentissa on kyllä läsnä todellinen Kristuksen ruumis ja veri, mutta kuitenkin vain hengellisesti, ei ruumiillisesti. Se myös vastaanotetaan ainoastaan uskolla sydämessä eikä ruumiillisesti suulla. Se vastaanottaa ainoastaan leivän ja viinin.

Ote kohdasta 7: Niin tekee tämä kaksikielinen joukkio. He sanovat: ”Kristuksen ruumis ja veri ovat todellisesti sakramentissa, mutta vain hengellisesti eikä ruumiillisesti.” He pitäytyvät entiseen erheeseensä, että sakramentissa on ainoastaan viiniä ja leipää. He esittävät, että tavallisen kristityn ei tarvitse tietää, miten Kristuksen ruumis on läsnä sakramentissa, vaan riittää, että hän uskoo, että se on ruumis, jota Kristus tarkoitti. Mikäli nyt uskot tämän

opin mukaisesti, että Kristuksen ruumis on ruumiillisesti taivaassa ja hengellisesti sakramentissa, niin hengessä ja uskossa sinä saat sen ruumiin, jota Kristus tarkoitti, vaikkakin leivässä ja viinissä vastaanotat vain leipää ja viiniä.

Saarnaajien opetustehtävästä, sanankuulijan vastuusta ja opin perillemenon varmistamisesta:

14. Missä ikinä löytyy tällaisia saarnaajia, heillä on asiat oikein hyvin ja ovat löytäneet helpon tavan saarnata. He eivät tarvitse enää Raamattua eivätkä opiskelua. Sillä he voivat sanoa ihmisille joka kohdassa: “Rakkaat ihmiset, tyytykää siihen, että uskotte Kristuksen tavalla. Se kyllä riittää.”³⁴ Kukapa ei pystyisi saarnaamaan näin? Kukapa ei mielellään olisi täällä oppilaana, jos meidän ei täytyisi nähdä vaivaa saarnaamisessa ja opetuksessa, vaan antaisimme sen vaivan Kristukselle ja sanoisimme: “Uskon mitä Kristuskin uskaa” tai vielä paremmin: “Annan Kristuksen uskoa puolestani ja murehtia, mitä minun tulisi uskoa.” Oi, eikö tällainen olisi hienoin kristitty ja kultainen veli! Näin sanovat myös paavilaisetkin!³⁵ He uskovat, mitä kirkko uskaa. Puolasta taas kerrotaan, että heidän tulee sanoa: “Uskon mitä kuninkaani uskaa.” Miksipä ei? Mikä voisikaan olla parempi usko kuin tämä, jossa on niin paljon vähemmän vaivaa ja huolehdittavaa?

Ote kohdasta 16. Sillä jos ollaan varmoja, ettei tarvitse huolehtia siitä, opetetaanko heille oikein vai väärin, he nukkuvat ja kuorsaavat kaikessa rauhassa, kysymättä enää mitään opista tai saarnasta.

24. Tämän vapauden rinnalla me säilytämme käytännön, että rippilapsi kertoo joistain synneistä, jotka painavat häntä raskaimmin. Me emme tee näin ymmärtävien tähden, sillä kirkkoherraltamme, kappalaiselta, maisteri Philipiltä ja sellaisilta henkilöiltä, jotka tietävät, mitä synti on, niiltä emme vaadi tässä mitään. Mutta koska rakas nuoriso varttuu päivittäin ja tavallinen ihminen ymmärtää vähän, niin heidän tähtensä meidän tulee säilyttää tämä tapa, että he kasvaisivat kristilliseen elämään ja käsitykseen. Tällainen rippihän ei ole vain syntien tunnustamista varten, vaan siinä myös kuulustellaan, osaavatko he Isä meidän, uskontunnustuksen, kymmenen käskyä ja mitä muuta katekismuksessa on. Olemmehan nähneet, miten vähän rahvas ja nuoriso oppivat saarnasta, ellei heiltä henkilökohtaisesti kysellä ja kuulustella. Missä muualla tätä voisi toteuttaa paremmin ja kenelle se on tarpeellisempi kuin niille, jotka menevät nauttimaan sakramenttia.

Lutherin yhteenveto:

20. Yhteenvetona⁴⁶ tästä kohdasta on järkyttävää kuulla⁴⁷, että yhdessä ja samassa kirkossa tai samalla alttarilla kumpikin puoli saisi ja vastaanottaisi saman sakramentin. Yksi osa uskoo saavansa pelkkää leipää ja viiniä, ja toinen osa taas uskoo vastaanottavansa Kristuksen todellisen ruumiin ja veren.

Lutherin opetuksia Frankfurtin kirjeessä:

- Sakramentin pätevyyteen vaikuttaa asetussanojen lisäksi myös *intentio* eli tarkoitus. Intentioon kuuluu myös se, mitä seurakunta ja sen pappi opettavat sakramentista. Jos pappi tarkoittaa jotain muuta sanoessaan konsekraatiosanat, ehtoollinen ei toteudu. Sakramentti voi siis olla Lutherin mukaan pätemätön, vaikka asetussanat tai sakramentin vastaanottajan opinkäsitys olisikin oikea. Luterilainen ehtoollisperiaate onkin: *Mitään sakramenttia ei ole siellä, missä Kristuksen säädöstä ei noudateta sellaisenaan* (FC VII). Intentiosta tulee olla täysi selvyys, ei riitä pelkkä aikomus toimia Raamatun mukaan.
- Ei ole täysin riittävää sanoa edes niin, että leivässä on Kristuksen ruumis, vaan on todettava, että leipä ON Kristuksen ruumis. Sakramentissa leivästä ja Kristuksen ruumiista tulee ”yksi ja ainoa”: jakamaton, erottamaton, sekoittamaton.
- Pelkkä puhe Kristuksen ruumiin nauttimisesta jättää vielä saivartelumahdollisuuden ainoastaan hengellisestä nauttimisesta. Se, että myönnetään että epäuskoinenkin nauttii Kristuksen ruumiin ja veren on hyvä luterilaisuustesti.
- Saarnaajien tulee opettaa, eikä puhua ympäröivä; ja sanankuulijan pitää tietää mihin uskoo. On hengellistä laiskuutta olla opiskelematta Raamattua ja opillisia asioita. Sanankuulijan velvollisuus on kysyä, jos ei ymmärrä.
- Rippikuulustelulla tulisi varmistaa, että tavallinen kansa ymmärtää mistä ehtoollisessa on kysymys.

3.2 MITÄ YKSIMIELISYYDEN OHJEESTA SANOTAAN EHTOOLLISESTA?

1570-luvun aikana muotoutunut Yksimielisyyden ohje (Formula Concordiae) on tunnustusteksteistä myöhäisin ja keskittyy ratkaisemaan luterilaisen reformaation sisäisiä opillisia kiistoja. Yksimielisyyden ohjeen ehtoollisopin käsittely liittyykin vuosikymmeniä käytyyn kiistaan reformoitua oppia vastaan, ensin luterilaisuuden ulkopuolelta ja lopulta sen sisäpuolelta filippismin/salakalvinismin muodossa. Luku 7 on suoraa jatkoa ja opillinen päätöslauselma mm. Marburgin väittelylle, Frankfurtin kirjeelle ja Wittenbergin konkordialle sekä Augsburgin Tunnustuksen eri versioille. Siinä tehdään pesäero kalvinismiin ja filippismiin.

Filippistit korostivat, että vasta elementtien vastaanottaminen antaa oikeuden puhua koko toimituksesta sakramenttina. Aitoluterilaisten kanta oli, että sakramentti oli pyhitetty hostia ja että se yksin oli armonväline.

Filippismi myönsi tietynlaisen reaaliapresensin ja opetti, että Jeesus oli luvannut antaa ruumiinsa ehtoollisessa, vieläpä leivässä, leivän kanssa ja leivän alla, samoin verensä viinissä. Mutta sitä he eivät halunneet myöntää, että Jeesus olisi sanonut leipää ruumiikseen. Sen tähden filippismille riitti se, että Jeesus ”piti sanansa mukaan lupauksensa”. Tämä on ratkaiseva kohta. Luterilaisille Kristus oli tehnyt leivän ruumiikseen konsekraatiossa ja käskenyt syödä sen. Filippisteille Kristus oli luvannut antaa ruumiinsa, jos he söivät leivän. Filippistien oppi on kirjoitettu **muutettuun Augsburgin tunnustukseen** (*.. leivän ja viinin kanssa Kristuksen ruumis ja veri todellisesti tuodaan esiin niille, jotka nauttivat Herran ehtoollisen.*). Muutetun Augsburgin tunnustuksen (*Confessio Augustana Variata, 1540*) hyväksyivät niin Melanchthon ja Luther kuin myös Bucer ja Calvin.

Yksimielisyyden Ohje, luku 7, Pyhä ehtoollinen:

Ovathan selittäjät olevinaan juuri sitä mieltä, että Herra Kristus on ehtoollisessaan läsnä todellisesti, olemuksellisesti ja elävänä. Kuitenkin he tarkoittavat tällä kaikella vain hänen jumalallista luontoaan, koska hänen ruumiinsa ja verensä nyt ovat yksinomaan taivaassa, eivät missään muualla. Kun Kristus leivän ja viinin kanssa antaa todellisen ruumiinsa ja verensä meille syötäväksi, se tarkoittaa yksinomaan hengellistä, uskon kautta tapahtuvaa syömistä, ei ruumiillista, suulla tapahtuvaa.

Luther: "Samoin sanoin ja tunnustan pyhästä alttarin sakramentista, että siinä todellisesti suulla syödään ja juodaan ruumis ja veri leivässä ja viinissä, vaikka sakramenttia toimittavat papit tai sen nauttijat eivät sitä uskoisi tai vaikka he syyllistyisivät johonkin muuhun väärinkäytökseen. Asia ei riipu ihmisten uskosta ja epäuskosta vaan Jumalan sanasta ja säätämystä. Toinen asia on, jos ensin muutetaan Jumalan sana ja säätämys ja tulkitaan se toisin. Niinhän tekevät nykyiset sakramentin viholliset, ja heillä on sitten kyllä pelkkää leipää ja viiniä. Eihän heillä ole Jumalan sanaa eikä hänen säätämystänsä, vaan he ovat vääntäneet ja vääristäneet ne oman mielensä mukaisiksi."

Luther: "Kaikki he kuuluvat samaan kakkuun, hurmahenkien ja sakramentin halveksijoiden joukkoon. Sitä väkeä he ovat, kun kerran eivät suostu uskomaan, että ehtoollisessa Herran leipä on hänen oikea, luonnollinen ruumiinsa, jonka Juudas ja jumalaton nauttivat suullansa siinä kuin pyhä Pietarikin ja kaikki pyhät. Jos joku ei tätä tahdo uskoa, antakoon minun olla rauhassa. Ei sellaisen pidä luulla saavansa minulta mitään ystävyyttä osakseen, asia ei muuksi muutu."

Täydellä syyllä on tohtori Lutheria pidettävä Augsburgin tunnustuksessa pysyvien kirkkojen tärkeimpänä opettajana. .. Mainittua Tunnustusta ei siis voi tulkita aidommin ja paremmin kenenkään muun kuin tohtori Lutherin opetus- ja kiistakirjoitusten perusteella.

Koko se tilanne, jossa ehtoollinen asetettiin, osoittaa, että Herramme ja Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen yksiselitteisiä, selviä, kirkkaita, luotettavia ja kiistattomia sanoja ei voi eikä saa tulkita millään muulla tavalla kuin sanojen tavallisen, varsinaisen ja yleisen merkityksen mukaisesti. Kristushan lausui nämä sanat illallispöydässä. Aivan epäilemättä hän puhui oikeasta tavallisesta leivästä ja tavallisesta viinistä sekä suulla tapahtuvasta syömisestä ja juomisesta. Kyseessä ei ollut metafora eli leipä-sanan muuntunut merkitys, esimerkiksi niin että Kristuksen ruumis olisi sielujen hengellistä leipää eli ravintoa. Kristus varoi niin ikään käyttämästä metonymiaa, sellaista ruumis-sanan merkityksen muuntamista, että se tarkoittaisi hänen ruumiinsa merkkiä, symbolista eli kuvaannollista ruumista, tai sitten hänen ruumiinsa ja hyvien tekojensa voimaa, jonka hän on ruumiinsa uhraamalla hankkinut

omaksemme. Hän puhuu todellisesta, olemuksellisesta ruumiistaan, jonka hän on antanut kuolemaan meidän puolestamme. Hän puhuu todellisesta, olemuksellisesta verestään, joka on vuodatettu ristinpuussa meidän syntiemme anteeksiantamiseksi.

Me sanomme niin ikään, että Kristuksen ruumis ja veri otetaan pyhässä ehtoollisessa hengellisellä tavalla vastaan sekä syödään ja juodaan hengellisesti; vaikka nauttiminen tapahtuu suulla, se tapahtuu silti hengellisellä tavalla.

Luther teki jaottelun Kristuksen kolmen eri läsnäolomuodon välillä: *localiter/ circumscriptive, diffinitive ja repletive*.

Ensimmäinen läsnäolon muoto, *localiter*, on konkreettinen, ruumiillinen. Kristus liikkui ruumiillisena olentona täällä maailmassa ja täytti aina tietyn, ruumiinsa kokoisen tilan.

Diffinitivellä puolestaan viitataan todelliseen, mutta hengelliseen läsnäoloon. Kristus ei tarvitse tilaa vaan kulkee kaikkien luotujen olioiden läpi, milloin tahtoo. Siinä olomuodossa hän poistui suljetusta haudasta, kulki suljetun oven läpi, on läsnä ehtoollisleivässä ja -viinissä sekä, kuten uskotaan, syntyi äidistään jne.

Kolmas tapa, *repletive*, on jumalallinen, taivaallinen olemisen tapa – sanassa uskon kautta käsitettävä kaikkiallinen läsnäolo. Kun hän on samaa persoonaa kuin Jumala, täytyy kaiken luodun olla hänelle läsnä ilman aikaa ja läpäistävässä vielä paljon suuremmissa määrin kuin toisena mainittu olemisen tapa edellyttää.

Johtopäätökset:

- Yksimielisyyden ohje pitää Lutheria muuttamattoman Augsburgin Tunnustuksen tärkeimpänä auktoriteettina, ja Lutherin opetus- ja kiistakirjoituksia pätevinä Tunnustuksen tulkinnan dokumentteina.
- opillisesti Yksimielisyyden Ohje on linjassa Frankfurtin kirjeen kanssa: kalvinistinen (ja filippistinen) ehtoollisoppi kuuluu samaan hurmahenkien joukkoon kuin karkeampi zwingliläisyyskin. Tämä tarkoittaa, että kyseessä ei ole ehdonvallan asia, eikä siksi ehtoollisyhteyttä kalvinistien kanssa tule muodostaa.

4 EKUMENIA-YRITYS REFORMOITUJEN KANSSA. FRANKFURTIN KIRJEEN 1533 JÄLKEEN WITTENBERGIN KONKORDIA 1536

Frankfurtin kirjeen esipuheessa mainittu Martin Bucer (1491-1551), oli siis Calvinin oppi-isä ja Melancthonin ystävä; myöhemmin hänestä tuli Englannin anglikaanisen kirkon ”isoisä”.

Bucer yritti innokkaasti toimia välittäjänä ja saattaa jakautunut uskonpuhdistus yksille raiteille. Kolme vuotta Frankfurtin kirjeen jälkeen luterilaiset neuvottelivat sveitsiläisten (zwingliläisten) kanssa ns. Wittenbergin konkordian, seuraavassa lainaus Yksimielisyyden ohjeesta:

Kun sitten ne, jotka olivat Augsburgissa esittäneet tästä uskonkohdasta oman tunnustuksensa, näyttivät haluavan yhtyä meidän kirkkojemme Tunnustukseen, laadittiin vuonna 1536 Wittenbergissä seuraava formula concordiae, kristillisen yksimielisyyden ohje.⁶³ Siitä sopivat Saksin ja Etelä-Saksan teologit, ja sen allekirjoittivat tohtori Martin Luther ja muut kummankin osapuolen jumaluusoppineet.

Teksti on seuraava: "Olemme kuulleet herra Martinus Bucerin esittävän omansa ja hänen mukanaan eri kaupungeista tulleiden saarnaajien käsityksen Kristuksen ruumiin ja veren pyhästä sakramentista.

He tunnustavat Irenaeuksen sanan mukaisesti, että tässä sakramentissa on kaksi ainesta, taivaallinen ja maallinen. Niinpä he uskovat ja opettavat, että Kristuksen ruumis ja veri ovat leivän ja viinin myötä todellisesti ja olemuksellisesti läsnä, ne jaetaan ja otetaan vastaan. He eivät kylläkään usko transsubstantiaatioon, siis siihen, että leipä ja viini olemukseltaan muuttuisivat Kristuksen ruumiiksi ja vereksi. He eivät myöskään ajattele, että Kristuksen ruumis ja veri sisältyisivät leipään paikallisesti (*localiter*) tai pysyisivät muutoin siihen yhtyneinä jatkuvasti, myös sakramentin nauttimisen ulkopuolella. Silti he myöntävät, että leipä on Kristuksen ruumista sakramentaalisen yh-

tymyksen perusteella. Kun ei ole kyse sakramentin nauttimisesta vaan leipä pannaan syrjään, sitä säilytetään erityisessä säiliössä tai kuljetetaan kulkueissa kansan katseltavana - kuten paavilaiset tekevät - silloin Kristuksen ruumis ei heidän käsityksensä mukaan ole läsnä.

Toiseksi he ovat vakuuttuneita siitä, että sakramentti pysyy kristikunnassa voimassa sen perusteella, että Kristus on sen asettanut. Sen pätevyys ei riipu sakramenttia toimittavan palvelijan tai sen vastaanottajan kelvollisuudesta eikä kelvottomuudesta. Sen vuoksi kelvottomatkin nauttivat sakramentin, niin kuin pyhä Paavali sanoo. ([1 Kor. 11:27](#)) Niinpä allekirjoittaneet ovat vakuuttuneita siitä, että kelvottomillekin ojennetaan todella Kristuksen ruumis ja veri ja nämä ottavat sen todella vastaan. Edellytyksenä on, että noudatetaan Herran Kristuksen käskyä ja asesta. Kelvottomat ehtoollisvieraat nauttivat kuitenkin sakramentin tuomiokseen, kuten pyhä Paavali sanoo, sillä he käyttävät pyhää sakramenttia väärin ottaessaan sen vastaan ilman todellista katumusta ja uskoa. Ehtoollinenhan on asetettu todistamaan, että Kristuksen armo ja hyvät teot yhä kuuluvat meille ja että me elämme Kristuksen ruumiissa, hänen verensä puhdistamina, kun teemme tosi parannusta ja lohduttaudumme uskomalla Kristukseen."

Yksimielisyyden ohje toteaa myöhemmin, että Wittenbergin konkordiasopimus meni myttyyn, koska sopimukseen jäi liikaa tulkinnanvaraa:

FC VII, Ehtoollinen: Sakramentin halveksijat olivat jo ehtineet tulkita edellisenä vuonna laadittua ohjetta (formula concordiae) omaksi edukseen. He olivat sanoneet, että Kristuksen ruumis ja kaikki hänen hyvät tekonsa annetaan leivässä ainoastaan samalla tavalla kuin evankeliumin sanassakin; **he olivat myös väittäneet, että sakramenttaalisella yhtymyksellä tarkoitetaan pelkästään Herran Kristuksen hengellistä läsnäoloa uskossa.** Mutta nyt heiltä tukittiin kaikki pakotiet ja piilopaikat lausumalla, että "ehtoollisessa leipä ja viini ovat Jeesuksen Kristuksen tosi ruumis ja veri. Sen jakavat ja vastaanottavat sekä hurskaat että kelvottomat kristityt."

5 LUTERILAISTEN NYKYAIKANA TEKEMÄT EKUMEENISET SOPIMUKSET

5.1 LEUENBERGIN KONKORDIA (CPCE)

Leuenbergin konkordia on vuonna 1973 Keski-Euroopassa muotoiltu ekumeeninen sopimus. Sen allekirjoitti erittäin suuri enemmistö Euroopan luterilaisista kirkoista, reformoiduista kirkoista ja niistä syntyneistä unioiduista kirkoista, sekä niiden esireformatoriset sukulaiskirkot, valdolaiskirkot ja herrnhutilaiset (Böömin veljet). Ne muodostivat kirkkoyhteisön nimeltään Leuenbergin yhteisö, nykyisin Euroopan Protestanttisten Kirkkojen Yhteisö EPKY (CPCE, Community of Protestant Churches in Europe). Pohjoismaista Leuenbergin sopimuksen ovat myöhemmin allekirjoittaneet Norjan ja Tanskan kirkot. [<http://www.leuenberg.net/member-churches>]

Ehtoollisesta Leuenbergin konkordiasopimus opettaa:

15 b) Ehtoollinen

18 Ehtoollisessa ylösnoussut Jeesus Kristus lahjoittaa itsensä kaikkien puolesta antamassaan ruumiissaan ja veressään **lupauksen sanansa kautta leivän ja viinin kanssa.** Niin hän antaa itsensä ehdoitta kaikille, jotka ottavat leivän ja viinin vastaan: usko ottaa aterian vastaan pelastukseksi, epäusko tuomioksi.

19 **Emme voi erottaa yhteyttä** Jeesuksen Kristuksen kanssa hänen ruumiissaan ja veressään **syömisen ja juomisen tapahtumasta.** Yli tämän **tapahtuman** ulottuva kiinnostus Kristuksen läsnäolon tapaan ehtoollisessa vie varaan, että ehtoollisen merkitys hämärtyy.

Kristologiasta opetetaan mm. näin:

21 Tosi ihmisessä Jeesuksessa Kristuksessa on ikuinen Poika ja täten itse Jumala antanut itsensä pelastukseksi kadotetun ihmiskunnan keskuuteen. **Lupauksen sanassa ja sakramentissa** Pyhä Henki ja näin Jumala itse tekee meille Jeesuksen läsnä olevaksi ristiinnaulittuna ja ylösnousseena.

Vaikka luterilaisen voi olla mahdollista hyväksyä ilmaisu Kristuksen saamisesta ehtoollisella *"leivän ja viinin kanssa"*, jättää sopimus hyvin mahdolliseksi myös toisenlaisen, ei-luterilaisen tulkinnan. Etenkin ilmaisu *"lupauksen sanansa kautta"* sekä myöhempi *"emme voi erottaa yhteyttä tapahtumasta"* vihjaavat ehtoolliskäsityksestä, jossa ehtoolliselle tuleva ei oikeasti syö ja juo Kristusta ruumiillisesti, vaan syödessään ja juodessaan liittyy kuullun lupauksen sanan kautta hengellisesti Kristuksen ruumiiseen ja vereen, ja jossa sakramentaalinen unio (inkarnaatio: Kristuksen ruumis ja veri ovat leipä ja viini) hengellistetään ja sotketaan yhtymykseen Kristuksen ruumiiseen I. seurakuntaan, vrt. yksimielisyyden ohjeen selitys *"he olivat myös väittäneet, että sakramentaalisella yhtymyksellä tarkoitetaan pelkästään Herran Kristuksen hengellistä läsnäoloa uskossa."*

Myöskin se, että läsnäolo tapahtuisi tai tulisi varmaksi vasta vastaanottaessamme sakramentin suullamme *"emme voi erottaa yhteyttä Jeesuksen Kristuksen kanssa syömisen ja juomisen tapahtumasta"*, on harhaoppi, jota kutsutaan tavallisesti reseptionismiksi tai filippismiksi. Tämä oppi horjuttaa asetussanojen voimaa ja sallii meidän vastaanottamisemme eli syömisen ja juomisen luoda sakramentin.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko päätti vuonna 1977 olla allekirjoittamatta Leuenbergin konkordiaa sen sisältämien teologisten ongelmien vuoksi. Suomen evl-kirkko osallistuu kuitenkin sekä teologisin että rahallisin resurssein Leuenbergin kirkkoyhteisön työskentelyyn ns. osallistujakirkkona (mm. antamalla opillisia lausuntoja).

Esikoislestadiolaisen liikkeen sakramenttikeskustelun kannalta on siis todettava, että Suomen ja Norjan evankelis-luterilaisten kirkkojen välillä on pieni, mutta selvä ero suhtautumisessa ekumeenisiin keskusteluihin reformoitujen kirkkojen kanssa. Norjan esikoisten päätös ottaa sakramentit omiin käsiin muuttuu ymmärrettävämmäksi tässä valossa.

5.2 EKUMEENISET NEUVOTTELUT ANGLIKAANIEN KANSSA. PORVOON JULKILAUSUMA 1992

Anglikaanikirkko ei ole samalla tavalla tunnustuksellinen kuin luterilainen kirkko periaatteessa on. Anglikaanit voivat hyväksyä ja jopa pitää suotavana opillista ja teologista monimuotoisuutta. Heidän näkökulmastaan ykseyden luo mm. historiallinen piispuus ja liturginen traditio. Luterilaisesta näkökulmasta pitkälle menevä opillinen ja teologinen yhdenmukaisuus on välttämätön.

39 artiklaa on Englannin kirkon virallinen asiakirja, jonka jokainen Englannin kirkon pappi joutuu ordinaatiovalassaan periaatteessa hyväksymään oikeana oppina (myös muita tulkintoja sallitaan). Se sisältää luterilaisen tunnustuksen torjuman kalvinistisen käsityksen ehtoollisesta: Kristuksen ruumis jaetaan, otetaan ja syödään vain taivaallisella ja hengellisellä tavalla. Ja tapa miten Kristuksen ruumis vastaanotetaan ja syödään ehtoollisessa, on uskossa. Jumalattomat eivät syö Kristuksen ruumista.

"XXVIII. Of the Lord's Supper. The Supper of the Lord is not only a sign of the love that Christians ought to have among themselves one to another, but rather it is a Sacrament of our Redemption by Christ's death: insomuch that to such as rightly, worthily, and with faith, receive the same, the Bread which we break is a partaking of the Body of Christ; and likewise the Cup of Blessing is a partaking of the Blood of Christ.

Transubstantiation (or the change of the substance of Bread and Wine) in the Supper of the Lord, cannot be proved by Holy Writ; but is repugnant to the plain words of Scripture, overthroweth the nature of a Sacrament, and hath given occasion to many superstitions. **The Body of Christ is given, taken, and eaten, in the Supper, only after an heavenly and spiritual manner. And the mean whereby the Body of Christ is received and eaten in the Supper, is Faith.** The Sacrament of the Lord's Supper was not by Christ's ordinance reserved, carried about, lifted up, or worshipped.

XXIX. Of the Wicked, which eat not the Body of Christ in the use of the Lord's Supper. The Wicked, and such as be void of a lively faith, although they do carnally and visibly press with their teeth (as Saint Augustine saith) the Sacrament of the Body and Blood of Christ; yet in no wise are they partakers of Christ: but rather, to their condemnation, do eat and drink the sign or Sacrament of so great a thing.

Porvoon julistuksen kohdassa 32 h sanotaan yhteisenä kantana, että **”Me uskomme, että Kristuksen ruumis ja veri ovat todellisesti läsnä, ne jaetaan ja otetaan vastaan viinin ja leivän muodossa Herran pyhässä ehtoollisessa (eukaristiassa)”**, mikä ensi näkemältä vaikuttaisi luterilaisuuteen sopivalta ja vieläpä kalvinismin vastaiselta.

Jatkossa kuitenkin epäselvästi ja erottelematta puhutaan seurakunnasta Kristuksen ruumiina, jolle Jumala antaa elämän: **”Ehtoollisessa toimii itse Jumala, joka antaa elämän Kristuksen ruumiiseen ja uudistaa sen jokaista jäsentä...”**. Kalvinistisen tulkinnan välttämiseksi Kristuksen ruumis ehtoollisen muodossa tulisi erottaa seurakunnasta Kristuksen ruumiina, jolle Jumala ehtoollisessa antaa elämän, jotta kristityn ”elämän uudistus” erottuisi ehtoollisessa olevan Kristuksen veren ja anteeksiantamuksen uskomisen seuraukseksi.

Porvoon julistuksen sanamuodot asettaa kyseenalaiseen valoon Yksimielisyyden ohje, jossa nimenomaan varoitetaan painottamasta seurakuntaa Kristuksen ruumiina, mikä on 1 Kor 10:16:n reformoitu tulkintatapa:

Syystä me oudoksumme muutamien rohkeutta. Itse he ovat aikaisemmin tällä lauseella vastustaneet sakramentin halveksijoita, mutta nyt he kehtaavat käyttää sitä perustelevaan omaa harhaoppiaan, sitä että **Kristuksen ruumis muka nautitaan ehtoollisessa ainoastaan hengellisellä tavalla**. Se merkitsee: **Leipä on osallisuus Kristuksen ruumiiseen, sen avulla päästään Kristuksen ruumiin eli seurakunnan yhteyteen, se on väline, jolla meidät uskovat yhdistetään Kristukseen**. Samalla tavoinhan myös evankeliumin sana uskolla omistettuna on väline, joka yhdistää meidät hengellisesti Kristukseen ja liittää Kristuksen ruumiiseen eli kirkkoon.

Onko pyhässä ehtoollisessa Herramme Jeesuksen Kristuksen todellinen ruumis ja veri todella olemuksellisesti läsnä, niin että se jaetaan leivän ja viinin myötä **ja sen ottavat suullaan vastaan kaikki**, jotka osallistuvat tähän sakramenttiin, olkoot sitten kelvollisia tai kelvottomia, niin että se koituu uskoville lohduksi ja elämäksi ja epäuskoisille tuomioksi? Sakramentin halveksijat vastaavat: "Ei ole", me vastaamme: "On".

Tämän riidan selvittämiseksi on ensin huomattava, että sakramentin halveksijoita on kahta lajia. Muutamat ovat karkeita halveksijoita: he sanovat selvällä saksan kielellä sen, mitä ajattelevat sydämessään, nimittäin että pyhässä ehtoollisessa ei ole läsnä, ei jaeta eikä oteta suulla vastaan mitään muuta kuin leipää ja viiniä. **Toiset kuitenkin ovat juonikkaita, ja juuri he ovat kaikkein turmiollisimpia. Osittain he käyttävät muka tarkoin samoja sanoja kuin mekin ja ovat uskovinaan, että pyhässä ehtoollisessa Kristuksen todellinen, olemuksellinen, elävä ruumis ja veri on todella läsnä; tämä kaikki toteutuu kuitenkin hengellisesti, uskossa**. Näiden petollisten sanontojen peitossa he pitävät kiinni tuosta ensin mainitusta karkeasta harhakäsityksestä, että pyhässä ehtoollisessa on läsnä ja vastaanotetaan suulla pelkkää leipää ja viiniä. Sana "hengellinen" tarkoittaa nimittäin heidän kielenkäytössään yksinomaan Kristuksen henkeä, joka on läsnä, tai Kristuksen poissaolevan ruumiin voimaa tai Kristuksen ansiota. Kristuksen ruumis ei sitä vastoin voi olla millään tavoin läsnä, vaan se on pelkästään ylhäällä, ylimmässä taivaassa. Meidän on määrä uskomme ajatuksin nousta hänen luokseen taivaaseen; sieltä meidän on haettava hänen ruumistaan ja vertaan, ei ensinkään ehtoollisleivästä eikä -viinistä.

Porvoon julkilausumasta puuttuu luterilaista reaaliapresensia tarkoittava termi *sakramentaalinen unio* tai samaa tarkoittava sanapari *”todellisesti ja olemuksellisesti”*, *realiter et substantialiter*, ja se selvästikin painottaa kalvinistista, hengellistä tulkintatapaa Kristuksen ruumiista. Myöskin todellisen reaaliapresens-opin totuudellisuuden paljastavaan kysymykseen, saavatko jumalattomat ehtoollisessa Kristuksen ruumiin vai pelkkää leipää ja viiniä, on jätetty Porvoon julkilausumassa kokonaan vastaamatta. Jos tunnustuskirjojen tapaan olisi mainittu, että Kristuksen ruumiin ja veren nauttivat myös arvottomat ehtoollisvieraat, olisi paremmin varmistettu, ettei Kristuksen läsnäoloa voi tulkita symbolisesti.

Tarkastellaanpa välillä mitä anglikaanit ovat sopineet muiden kanssa. Anglikaanien ja Saksan kirkkojen, mm. Saksan reformoitujen ja unioitujen kirkkojen välisestä Meissenin sopimuksesta selviää, että anglikaanit ovat hyvin suurpiirteisiä opillisissa asioissa. Meissenin julistus on aivan toisella tavalla avoinna ehtoollisen symboliselle tulkinnalle, tietenkin sillä tarkoituksella, että kaikki osapuolet ovat voineet sen hyväksyä.

Meissenin julistus (1988) jättää tulkinnanvaraa spiritualistiselle selitykselle eli on luonteeltaan filippistinen:

... the risen Christ gives his body and blood under the visible signs of bread and vine to the community. **In the action of the eucharist Christ is truly present** to share his risen life with us and to unite us with himself in his self-offering to the Father, the one full, perfect and sufficient sacrifice which he alone can offer and has offered once for all (Meissen 15)

Anglikaanit ja roomalaiskatoliset ovat puolestaan neuvotelleet ekumeenisen ARCIC-sopimuksen, josta löydämme yhden anglikaanien hyväksymän opintulkinnan ehtoollisesta. Lambeth-konferenssi julisti 1988 jäsenkirkkojensa konsultaation jälkeen ARCIC-dokumentin olevan ”consonant in substance with the faith of Anglicans”. Tämä dokumentti tunnustaa reaalipreesenssiä. Syykin on selvä – roomalaiskatolinen kirkko käyttää reaalipreesensistä samoja termejä kuin luterilaiset: *realiter et substantialiter*.

Edellä mainitun perusteella on todettava, että Porvoon julistuksen kohta 58 a (ii) **me tunnustamme, että kaikissa kirkoissamme puhtaasti julistetaan Jumalan sanaa ja kasteen ja ehtoollisen sakramentit oikein toimitetaan**; on harhaanjohtava ja totuuden vastainen. Rehellinen luterilainen ei voi hyväksyä Porvoon julilausuman ehtoollisteologiasta sellaista tulkintaa, joka pitäisi sekä anglikaanista että luterilaista opetusta Kristuksen ruumiin ja veren reaalipreesenssistä saman asian kahtena yhtä pätevänä kuvauksena, varsinkin kun otetaan huomioon miten laajalla opillisella kirjolla anglikaanit ovat tehneet eri sopijakumppanien kanssa kullekin mieleisiä, mutta keskenään jopa ristiriitaisia sopimuksia. Anglikaaneille näyttäisi olevan melko sama, mitä ehtoollisessa tapahtuu. Heitä kiinnostaa historiallinen piispuus ja liturgia – meidän luterilaisten mielestä ne ovat kehällisempiä asioita.

5.3 SOPIMUS SAKSAN EVANKELISEN KIRKON KANSSA 2002

Evl-kirkolla on ollut yhteistyösopimus Saksan evankelisen kirkon (EKD) kanssa vuodesta 1977. Sopimusta tarkennettiin teologisella osuudella 2002 Porvoon ja Meissenin sopimuksien mallin mukaan, jotka ottavat huomioon sopimuksen jälkeisen ekumeenisen kehityksen. Kirkot ovat toteuttaneet käytännössä ehtoollisyhteyttä. EKD:n jäsenenä on paitsi luterilaisia myös reformoituja ja unioituja kirkkoja, joiden välisen yhteyden perustana on Leuenbergin konkordia.

Ehtoollisesta sanotaan Suomen evl-kirkon ja EKD:n sopimuksessa melko lailla luterilaisesti, mutta kuitenkin jättäen tulkinnanvaraa läsnäolon kahdelle tulkinnalle (*”tällä tavalla me otamme vastaan ruumiin ja veren .. uskossa”*), sakramentaalista uniota ei ole mainittu:

- f. Uskomme, että pyhän ehtoollisen vietto seurakunnissamme on Jeesuksen Kristuksen asettama uuden liiton juhla, jossa julistetaan Jumalan sanaa ja jossa ylösnousut **Jeesus Kristus on leivän ja viinin näkyvissä merkeissä itse läsnä. Tällä tavalla me otamme vastaan Kristuksen ruumiin ja veren** ja näin Kristus antaa meille synnit anteeksi ja vapauttaa meidät uuteen elämään **uskossa**. Pyhän ehtoollisen vietossa koemme, että me olemme Jumalan armosta Kristuksen ruumiin jäseniä, ja vahvistumme uudelleen palvelemaan ihmisiä.

5.4 SOPIMUS METODISTIKIRKON KANSSA 2010

Sopimuksessa sanotaan ehtoollisesta näin:

- f. Ehtoollinen on pyhä ateria, jonka Kristus on itse asettanut. Leivässä ja viinissä tulemme osallisiksi siitä, mitä Jumala Kristuksessa meille on tehnyt, tekee jatkuvasti ja tulee tekemään. Ehtoollisessa läsnä oleva elävä Kristus vastaanotetaan pelastukseksi uskossa. Hänen elämänsä, kuolemansa ja ylösnousemuksensa siunaus tulee osaksemme syntien anteeksiantamuksena ja iankaikkisen elämän toivona. Opetamme, että Kristuksen ruumis ja veri ovat pyhitetyissä leivässä ja viinissä todella läsnä elävästi ja persoonallisesti. Ehtoollisen leipä ja viini eivät siksi vain kuvaa tai merkitse Kristuksen ruumista ja verta eivätkä vain viittaa Kristukseen vaan ovat itse Kristuksen ruumis ja veri. **”Me uskomme, että Kristuksen ruumis ja veri ovat todellisesti läsnä, ne jaetaan ja otetaan vastaan viinin ja leivän muodossa Herran pyhässä ehtoollisessa (eukaristiassa).** Tällä tavalla me vastaanotamme ristiinnaulitun ja ylösnousseen Kristuksen ruumiin ja veren, ja hänessä syntien anteeksiantamuksen ja kaikki hänen kärsimyksensä tuottamat lahjat.” (KO 89–91)

Erityisenä korostuksena metodismi opettaa Kristuksen todellista läsnäoloa ehtoollisessa, mutta ymmärtää sen hengellisellä tavalla. Luterilaisuus ymmärtää Kristuksen läsnäolon kirjaimellisesti: Kristus sanoo ”tämä on minun ruumiini”. Hänen ruumiinsa on ”leivässä, sen kanssa ja alla”. (KO 92)

Methodismin erityiskorostus on mielenkiintoinen ja paljastaa, ettei Kristus olekaan olemuksellisesti läsnä ehtoollisessa samalla tavalla kuin luterilaisilla. Opettaahan luterilaisten Yksimielisyyden ohjekin ”*että Kristuksen ruumis ja veri otetaan pyhässä ehtoollisessa hengellisellä tavalla vastaan sekä syödään ja juodaan hengellisesti; vaikka nauttaminen tapahtuu suulla, se tapahtuu silti hengellisellä tavalla.*”. Luterilaisuudessa hengellisellä tavalla tarkoitetaan *diffinitive*-olomuotoa. Methodismin hengellisyys on jotain muuta, vielä hengellisempää. Asian selvitys vaatisi tarkempaa perehtymistä methodismin opetukseen, kuten esimerkiksi dokumenttiin ”*This Holy Mystery: A United Methodist Understanding of Holy Communion*”.

6 SUOMEN EV.-LUT. KIRKON TEKEMIEN EKUMEEENISTEN SOPIMUSTEN MERKITYKSESTÄ KIRKON OLEMASSAOLOLLE

6.1 OVATKO EKUMEEENISISSA SOPIMUKSISSA ESIINTYVÄT OPILLISET POIKKEAMAT KIRKON VIRALLINEN LINJA JA SIIS TOSIASIALISESTI UUSI, PÄIVITETTY TUNNUSTUS ?

Kirkkojärjestyksen tunnustuspykälä on etusijalla. Vaikka myöhemmissä sopimuksissa olisi jotain poikkeavaa, ne kohdat olisi pakko todeta tiukan paikan tullen oikeudessa mitättömiksi. Kirkolliskokous ei saa ohittaa tunnustuspykälää. Mikäli jokin myöhemmin tehty ekumeeninen sopimus on ristiriidassa tunnustuksen kanssa, niin asiasta tulee tehdä nootti. Opillisen todistuksen taakka on kuitenkin sopimuksen kritisoijalla, joten aivan kylmiltään ja heppoisin eväin ei kannata nostaa meteliä. Tarvitaan hyvin kattava ja perusteellisen pitävä selvitys.

On myös todettava, että kautta aikojen, vanhan kirkon ajoista lähtien, Kirkon sisällä on ollut erilaisia opillisia virtauksia. Harhaoppeja esiintyy kaikkina aikoina Kirkon sisällä, mutta väärä oppi ei tee oikeaa pätemättömäksi.

6.2 ONKO SUOMEN EV.-LUT. KIRKKO TOIMINUT VASTOIN OMAA TUNNUSTUSTAAN TEKEMÄLLÄ EKUMEEENISIA SOPIMUKSIA?

Kyllä. Ev.-lut kirkko on toiminut huolimattomasti tai jopa tahallisen lepsusti. Rakkautta on korostettu liikaa totuuden kustannuksella. Ekumeeniset sopimukset ilmaisevat, että ekumeenisissa yhteisjumalanpalveluksissa voidaan opettaa ja toimia tunnustuksen vastaisestikin ehtoollisen kohdalla.

Kaikissa ekumeenisissa sopimuksissa on pyritty erittäin huolellisesti mietittyjen sanamuotojen avulla silottelemaan ja peittelemään luovuttamattomia opillisia erimielisyyksiä, ja luomaan tilanne, jossa kukin sopijapuoli voi tulkita sopimusta haluamallaan tavalla.

Kirkon konservatiivisen siiven tulisi yhdessä huomauttaa piispainkokousta ekumeenisten sopimusten opillisesta velttoudesta. Tämä siksi, että kirkon rivijäsenetkin ymmärtäisivät varoa sellaisia jumalanpalvelustilaisuuksia, joita järjestetään kyseenalaisiksi todettujen kirkkokuntien kanssa.

6.3 ONKO SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAINEN KIRKKO ENÄÄ LUTERILAINEN KIRKKO SIKSI, ETTÄ SE ON TEH- NYT SOPIMUKSEN EHTOOLLISYHTEYDESTÄ ANGLIKAANIEN, METODISTIEN JA EKD:N KANSSA ?

Lutherin neuvo on:

1. Jos jossain seurakunnassa opetetaan selvästi zwingliläisittäin, älä mene ollenkaan ehtoolliselle.
2. Jos opetetaan luterilaiselta kuulostavin sanamuodoin, mutta olet edelleen epävarma, velvollisuutesi on kysyä mitä saat käteesi ja suuhusi. Vastuu on lopulta myös sinun, vaikka sananpalvelijalla onkin suurin vastuu.

Luther ei kuitenkaan sanonut, että oma kirkko muuttuu pakanalliseksi sillä perusteella, että kirkon johto harjoittaa ekumeenista neuvotteluja tai edes solmii vääriä sopimuksia.

Olihan Luther itsekin mukana Wittenbergin konkordiasopimuksessa 1536 ja hyväksyi, tosin toruen, kun Melachthon heikensi omin luvin Augsburgin tunnustusta ja Ydinkohdat-kirjaansa. Luther oli siis hyväksynyt vuoden 1540 Variatan ja se oli käytössä parikymmentä vuotta virallisena tunnustuksena. Jos kirkko muuttuisi välittömästi kuolleeksi tehtyään ekumeenisen sopimuksen tai sitouduttuaan harhaoppiseen tunnustukseen, silloinhan uskonpuhdistuksen kirkko olisi muuttunut kuolleeksi jo vuonna 1536 ja viimeistään 1540, eli vielä Lutherin eläessä. Kirkko voi tehdä korjausliikkeitä myöhemmin, ja niin tapahtuikin 1500-luvun lopulla, kun alkuperäinen Augsburgin tunnustus otettiin uudelleen käyttöön.

Frankfurtin kirjeen yhteenvedossaan (kohta 20) Luther kauhistelee ja paheksuu sitä, mitä voi tapahtua käytännössä, yksittäisessä kirkossa tai alttarilla. Luther tuo vastuun seurakuntatasolle. Vastuu on seurakunnan sananpalvelijoilla ja lopulta seurakuntalaisilla. Jokaisen ehtoollisvieraan tulee tietää, mitä ehtoollisessa saa. Tämän varmistamiseksi, Luther painottaa opillista rippikuulustelua.

”Zwingliläisten” eli reaalipreesensin torjujien kanssa ei ole tehty ekumeenisia sopimuksia. Enemmän tai vähemmän kalvinistien, eli anglikaanien, metodistien tai EKD:n kanssa järjestettävät yhteisjumalanpalvelukset on helposti vältettävissä. Niihin ei tarvitse kenenkään väkisin osallistua.

Suomen ev.-lut kirkko on edelleen luterilainen kirkko, huolimatta virheistään ja puutteistaan. Se on kuitenkin vain vajaasti luterilainen. Se on osallinen Kristuksen kirkkoon vain siltä osin, kuin se itse käytännössä toteuttaa kirkon tuntomerkit. Tämä osallisuus on kovaa vauhtia murenemassa. Suomen ev.-lut. kirkko ei siis ole vielä kuollut, mutta suunta on huolestuttava.

6.4 KYSYMYS EHTOOLLISYHTEYDESTÄ.

Kysymys ehtoollisella käymisestä sisältää ekumeenisen kysymyksenasettelun lisäksi muita, tärkeämpiä asioita. Lisäksi on huomattava, että ehtoollisteologiaan liittyy pätevyyden lisäksi myös yhteysulottuvuus. Vaikka luterilaisen miespapin toimittama ehtoollinen olisikin pätevä, silti tunnustusyhteyden puuttumisen tähden yhteinen ehtoollinen voi olla mahdoton.

Ehtoollisella ei voi käydä siellä, missä on:

- a) harhaopettajia (kieltävät julkisesti uskon perustotuuksia)
- b) oikea virka puuttuu (naispapit tai maallikkosaarnaajat)
- c) ehtoollisen vietossa ei muutoin vietetä tunnustuksen mukaista järjestystä (esim. kysymys jälkikonsekraatiosta).

Kun näitä asioita tarkkaa, voi olla todella vaikeaa enää löytää luterilaista ehtoollispöytää kaupunkiseurakunnissa, ainakin pääkaupunkiseudulla. Samat ehdot tietysti koskevat tietenkin mahdollista esikoiskirkkoa. Mikäli ehtoollinen ei täytä yllämainittuja ehtoja, ei esikoisten ehtoolliselle ole menemistä.

7 JOHTOPÄÄTÖS

Voidaanko sakramenttien omiin käsiin ottamista Suomessa perustella Norjan kirkon tilanteella tai Suomen ev.-lut. kirkon ekumeenisilla sopimuksilla ?

Ei välttämättä voida. On totta, että Suomen ev.-lut kirkon tekemät ekumeeniset sopimukset kalvinististen kirkkojen kanssa sallivat kalvinistisen tai paremminkin oikeastaan filippistisen ehtoolliskäsityksen. Samalla havaitaan, että filippistinen ehtoolliskäsitys on vallannut valtaosan luterilaista maailmaa.

Porvoon yhteinen julkilausuma, joka lienee ongelmallisista ekumeenisista sopimuksista, on tehty jo vuonna 1992, ja sitä ennen oli Englannin kirkon kanssa tehty sopimus ehtoollisyhteydestä jo vuonna 1936. Uusinkaan sopimus metodistien kanssa vuodelta 2010 ei käytännössä muuta mitään.

Norjan kirkko on mukana Leuenbergin konkordiassa, mikä tarkoittaa että se on suunnilleen samassa suhteessa kalvinismin kanssa kuin Saksan EKD. Suomen ev.-lut. kirkko ei onneksi ole mennyt mukaan Leuenbergin konkordiaan. Sen sijasta tehty sopimus Saksan EKD:n kanssa on vähemmän ongelmallinen, tosin siinäkin näkyy pyrkimys tulkinnanvaraisuuteen ja silotteluun.

Sakramenttien kiireellinen omiin käsiin ottamisen perusteleminen Suomen ev.-lut. kirkon ekumeenisilla sopimuksilla tai Norjan kirkon tilanteella on turhaa ylireagointia ja mustavalkoista ajattelua.

Ehtoollisrintamalla ei ole tapahtunut mitään oleellisesti uutta kymmeneen vuosiin. Kiirettä ei pitäisi olla mihinkään suuntaan. Suomen ev.-lut. kirkossa voidaan edelleen vapaasti käydä luterilaisella ehtoollisella; on jopa mahdollista viettää sitä vanhan kaavan eli vuoden 1968 jumalanpalveluskaavan mukaan.

Ev.-lut. kirkon ehtoollinen ei muutu salaa pätemättömäksi Porvoon julistuksen tai jonkin muun nykyisen ekumeenisen asiakirjan vuoksi. Tilanne muuttuu toisenlaiseksi, jos tunnustusta muutetaan tai jos paikallisseurakunta ja sen pappi alkaa opettaa tunnustuskirjojen vastaisesti. Lopulta se, mitä paikallisseurakunnissa opetetaan, on tärkeämpää kuin millaisia ekumeenisia sopimuksia kirkon johto on tähän mennessä tehnyt.

Martti Lutherin avoin kirje Frankfurt am Mainiin vuonna 1533

Dr. Martin Luthers Werke: Kritische Gesamtausgabe (WA). 30/III: 558-571 .

Dr. Martin Lutherin sämtliche Schriften (St.L.) 2. edition 17: 2007-2024

Kurt Aland, ed., Die Werke Martin Luthers in neuer Auswahl Für die Gegenwart (LD, 4: 214-22. (sakramenttiosuus)

Esipuhe

Marburgin väittelyissä vuonna 1529 ristiriita Lutherin ja Zwinglin välillä Herran ehtoollisesta oli tullut vedenjakajalle. Vaikka Luther oli nähnyt osaltaan vaivaa yhteisymmärryksen löytymiseksi ja yhteisymmärrykseen päästiinkin 14:ssä artiklassa, sitä ei kuitenkaan löydetty 15. artiklassa, joka koski Herran ehtoollista. Tässä viimeisessä artiklassa todettiin, että "vaikka tällä hetkellä emme olekaan löytäneet yhteistä ymmärrystä siitä, onko todellinen ruumis ja veri ruumiillisesti läsnä leivässä ja viinissä, tulisi kummankin osapuolen siitä huolimatta osoittaa kristillistä rakkautta toista kohtaan..."¹. Yhteisen näkemyksen puuttuminen Herran ehtoollisesta tuli tuottamaan lisää kiistoja tulevana vuosina. Lutherin kirje frankfurtilaisille on lähetetty tässä tilanteessa.

Tilanne Frankfurtissa Marburgin väittelyn jälkeen ja ennen tätä Lutherin kirjettä oli Herran ehtoollisen suhteen menossa hajaantumisen suuntaan. Tämä oli yllättävää sen tosiasian valossa, että Lutherin Suuri tunnustus Kristuksen ehtoollisesta, hänen päävastauksensa Zwinglin ymmärrykseen ehtoollisesta, julkaistiin ensi kerran juuri Frankfurtin vuosittaisilla kirjajamessuilla.² Siitä huolimatta Lutherille oli tullut viestiä monilta, "jotka olivat olleet Frankfurtin messuilla", että zwingliläisten käsitystä Herran ehtoollisesta opetettiin siten, kuin "se olisi täysin yhdenkaltainen" Lutherin tunnustuksen kanssa.

Osa näistä saarnaajista, jotka olivat vastuussa tästä teeskentelystä oli tunnettuja henkilöitä. Luther ei kuitenkaan halunnut nimetä näitä henkilöitä kirjeessään tai hän ei ehkä itse tiennyt heidän nimiään. [§2] Tiedämme kuitenkin, että Johann Cellarius, joka elokuusta 1529 saakka oli opettanut luterilaista oppia Frankfurtissa, joutui sen tähden lähtemään Frankfurtista zwingliläis-mielisen kollegansa Dionysius Melanderin painostuksesta. Cellarius meni tämän jälkeen Wittenbergiin ja tällä tavoin Luther myös tuli tietoiseksi tapahtumista Frankfurtissa. Vahvistus tähän tuli näiden kaupunkien välillä kulkevien kauppiaiden toimesta. Tässä tilanteessa Luther kirjoitti "Avoimen kirjeensä" vuoden 1532 loppupuolella. Kirje lähetettiin tammikuun alussa 1533 ja kuun lopulla frankfurtilaiset papit alkoivat jo huolestua asiasta. Saman vuoden maaliskuussa he lähettivät "Puolustuksen". Tätä seurasi hyvin epäselvä tilanne, jonka alulle saattaja oli Martin Bucer.³

Todellakin Bucer oli seissyt alusta alkaen frankfurtilaisten zwingliläisymmärrysten takana. Marburgissa hän oli valmis hyväksymään Lutherin tunnustuksen Herran ruumiin ja veren todellisesta läsnäolosta⁴. Tämä johtui kuitenkin enemmän hänen välittäjän taidoistaan kuin halusta ratkaista teologisia eroavuuksia.⁵ Samoin hänen roolinsa frankfurtilaisten "Puolustuksen" koostamisessa oli enemmän kuin neuvoa-antava. Vaikkakin asiakirjan oli allekirjoittanut neljä pappia, heidän joukossaan Dionysius Melander, tämän vastauksen kirjoittajana oli tosiasiaassa toiminut Bucer, kuten alkuperäinen käsikirjoitus osoittaa.⁶

Jon D. Vieker (1990)

Avoim kirje Frankfurt am Mainiin

Kunnianarvoisille ja harkitsevaisille, Frankfurt am Mainin kaupungin raadille ja seurakunnalle, armollisille herroilleni ja ystäväilleni. Armoa ja rauhaa Kristukselta meidän Herraltamme ja Vapahtajaltamme.

Kunnianarvoisat, harkitsevat, rakkaat herrat ja ystävät:

1. Olen kuullut monilta, jotka ovat tulleet luotanne Frankfurtin messuilta, että kaupungissanne kuuluu pyhää sakramenttia opetettavan teidän keskuudessanne zwingliläisellä tavalla, kuitenkin sillä kuvalla ja sanoilla kuin se olisi täysin yhdenmukainen meidän ja meikäläisten opetuksen kanssa. Olen myös usein kuullut sanottavan, että tämä on tehty niin taidokkaasti, että kukaan ei ole varma, mitä sillä tarkoitetaan ja miten se uskotaan. Kaiken tämän olen jättänyt omaan arvoonsa. En ole tähän puuttunut Frankfurtissa, koska se ei ole vastuullani ja tiedän hyvin, että **minä en ole se, jonka tulee vastata siitä Kristukselle, vaan teidän saarnaajanne sekä te kaikki yhdessä.**

2. Kuitenkin, koska minua on niin sydämellisesti pyydetty esittämään neuvoni, niin haluan kirjoittaa tämän avoimen kirjeen teille kaikille, jotka olette erehtyneet tai epävarmoja tässä asiassa tai ehkä varmoja siitä, että teidän saarnaajanne eivät usko eivätkä opeta, että ruumis ja veri ovat todellisesti läsnä leivässä ja viinissä (ja kysyvät), pitäisikö heidän mennä muun joukon kanssa vastaanottamaan sakramenttia vai tästä syystä välttää ja olla ilman. Teitä palvellekseni olen halunnut julkaista tämän avoimen kirjeen, koska en tunne näitä enkä tunne näitä eksyksissä olevia enkä heidän nimiään, enkä haluakaan tietää. Minulla ei ole mitään tekemistä teidän saarnaajienne ja heidän seuraajiensa kanssa. He ovat nähneet ja kuulleet riittävästi, mitä minä ja meikäläiset opetamme ja uskomme sakramentista. Mutta kun he luopuvat meistä ja pysyttelevät erossa, niin annamme heidän myös mennä. Tekevätkö he hyvin, sen he tulevat näkemään!⁸

3. Sen tähden minä pyydän ystävällisesti, että te vastaanotatte tämän tarpeellisen kirjeen. Se on samalla todistajana Jumalan ja maailman edessä⁹, jos joillain teidän joukossanne on se harhaluulo, että teidän saarnaajanne ovat yhtä meidän kanssamme ja opettavat samalla tavalla pyhästä sakramentista. Tästä kirjeestä he saavat tietää, että me emme ole lainkaan yhtä, ja kenenkään ei näin ollen pitäisi uskoa kuulevansa heiltä meidän oppiamme. Niin monessa kohtaa he sitä ivaavat ja hylkäävät sen, kuten koko maailma. Näin Frankfurtista tulijat todistavat yhtäpitävästi. Uskomme heidän kertomuksensa, ja että tämä on todellinen tilanne.

4. On monia paikkoja, (kuten minua on lohdutettu), missä vastedes opetetaan kuten me. Mutta jotkin muut nähdessään, että rattaat on ajettu liian pitkälle ja syvälle mutaan eikä heidän aiempi huutonsa, että sakramentissa on läsnä ainoastaan leipä ja viini, enää käy.¹⁰ He ”pyyhkivät suutaan” (lopettavat sen)¹¹ ja muuttavat sanojaan, mutta säilyttävät silti alkuperäisen tarkoituksensa sekä mielessä että käytännössä. **Suullaan he sanovat: Kristuksen ruumis ja veri ovat todellisesti läsnä sakramentissa. Kun yksinkertainen mies kuulee tämän, niin hän ajattelee, että he opettavat samalla tavalla kuin me ja menee vastaanottamaan sakramentin ja saa kuitenkin pelkkää leipää ja viiniä, sillä hänen opettajansa ei anna eikä tarkoitakaan mitään sen enempää. Salainen selitys (glossa) ja tarkoitus on kuten ennenkin, että sakramentissa on kyllä läsnä todellinen Kristuksen ruumis ja veri, mutta kuitenkin vain hengellisesti, ei ruumiillisesti. Se myös vastaanotetaan ainoastaan uskolla sydämessä eikä ruumiillisesti suulla. Se vastaanottaa ainoastaan leivän ja viinin.**¹²

5. Kas, eikö tässä harjoiteta pirullista leikkiä Kristuksen sanoilla ja petetä hävyttömästi yksinkertaisia sydämiä sakramentin suhteen ja ryöstetä se heiltä? Sehän on samaa, kuin mitä Hieronymus kirjoitti areiolaisista.¹³ Heidän piispansa saarnasivat niin, että kristityt ymmärsivät heidän sanansa toisin, kuin mitä he itse asiassa tarkoittivat. Myös areiolaiset olivat ajaneet rattaansa niin syvälle mutaan¹⁴, että heidän huutonsa ei enää tahtonut kelvata: nimittäin, että Kristus olisi ainoastaan luotu olento eikä Jumala. Mutta silloin myös areiolaiset muuttivat sanansa, vaikenivat luomisesta ja kutsuivat Kristusta ”Jumalaksi”, jopa ”todelliseksi Jumalaksi”. Sen salainen merkitys oli kuitenkin tämä: Kristus on Jumala *nuncupative*¹⁶, eli hänellä on Jumalan nimi ja häntä kutsuttaisi Jumalaksi. Olisi oikein kutsua Kristusta Jumalaksi, mutta hän ei kuitenkaan olisi luonnoltaan Jumala, iankaikkinen ja yhtä Isän kanssa. Samoin Johannes Kastajaa kutsutaan ”enkeliksi”. On totta, että

häntä kutsutaan “enkeliksi” Matt. 11:10). Hän on kuitenkin luonnoltaan ihminen ja ei enkeli. Areiolaiset ajattelivat siis salaa mielessään, että Kristus oli ainoastaan luotu olento, mutta suullaan he sanoivat häntä Jumalaksi.

6. Samalla tavalla tekevät nyt meidän paavilaisemme.¹⁸ Melkein huutamalla he aivan tuomitsivat Vapahtajan, Kristuksen ja hänen uskonsa ja opettivat rakentamaan omien töidemme varaan. Kun he huomaavat, että heidän iljettävä kauhistuksensa on tullut liian selvästi ilmi, he vetävät nyt takaisin.¹⁹ Hekin tarrautuvat sanaan “usko” ja saarnaavat uskosta ja hyvistä töistä. Sanan “usko” alla he kuitenkin pysyvät salaa vanhassa kauhistuksessaan, sillä he sanovat: “On totta, että uskon kautta tullaan vanhurskaaksi, mikäli vain työt seuraavat mukana, sillä ennen ja ilman töitä usko ei merkitse mitään”. Näillä sanoilla he kuvaavat uskoa, ikään kuin se vanhurskauttaisi, mutta antavat silti vanhurskauden töille, pelkälle uskolle eivät mitään. Sitten he puhdistautuvat sanomalla, että usko vanhurskauttaa kun siinä on työt mukana, muutoin siitä ei ole mihinkään. Jos sanon: Usko vanhurskauttaa, mutta ilman töitä se ei ole mitään, se on kuin puhalttaa samasta suusta kuumaa ja kylmää²⁰. Jos pelkkä usko ilman töitä ei ole mitään, niin työt ovat sitten kaikki kaikessa, kun kerran tämä “ei mitään”, siis usko, on mukana. Se on heidän salainen tarkoituksensa ja näin vanha, aikaisempi kauhistus esitetään uusilla sanoilla. Vanhan epäjumalan päälle puetaan uusi takki.²¹

7. Niin tekee tämä kaksikielinen joukkio. He sanovat: “Kristuksen ruumis ja veri ovat todellisesti sakramentissa, mutta vain hengellisesti eikä ruumiillisesti.” He pitäytyvät entiseen erheeseensä, että sakramentissa on ainoastaan viiniä ja leipää. He esittävät, että tavallisen kristityn ei tarvitse tietää, miten Kristuksen ruumis on läsnä sakramentissa, vaan riittää, että hän uskoo, että se on ruumis, jota Kristus tarkoitti.²² Mikäli nyt uskot tämän opin mukaisesti, että Kristuksen ruumis on ruumiillisesti taivaassa ja hengellisesti sakramentissa²³, niin hengessä ja uskossa sinä saat sen ruumiin, jota Kristus tarkoitti, vaikkakin leivässä ja viinissä vastaanotat vain leipää ja viiniä.

8. Näin he hävittävät Herran ehtoollisen ja totuttavat ihmisiä lähtemään ja kuolemaan ilman sakramenttia. He sanovat: “Mitä minä sakramentista, sehän on vain leipää ja viiniä, kun minulla on Kristuksen ruumis ja veri hengellisesti sydämessäni?” Mitä petollista kaksinaamaisuutta ja valhetta tämä onkaan, kun he eivät ainoastaan kiellä totuutta, vaan eivät myöskään uskalla tunnustaa vapaasti omaa uskoaan? Millaisia kristittyjä ovat nämä, jotka ovat niin petollisia, eivätkä uskalla ilmaista oppiaan avoimesti, vaan myyvät sitä väärässä valossa ja peitellen? Tämä ansaitsee kaksinkertaisen helvetin: ensinnäkin he valehtelevat vastoin Jumalan sanaa ja toiseksi he kieltävät eivätkä vapaasti tunnusta omaa oppiaan, josta he ylpeilevät Jumalan sanana.

9. Mitä nyt arvelet? Mitä hurskaan sydämen tulisi tehdä, jos hän saa tietää tällaisesta pahuudesta ja valheellisuudesta sielunhoitajassaan tai epäilee sellaisesta? Ajatteletko, että hänen sydämensä voisi tyytyä hänen hävyttömän valheellisiin sanoihinsa, kuten: “Usko ruumiiseen, jota Kristus tarkoittaa, äläkä kysele enempää”. Ei, rakas ystäväni! Hän uskoo näin jo ennen kuin hän tulee, vaikka ei käy nauttimaan sakramenttia. Syy, miksi hän tulee kysymään, on se, että hän haluaa tietää, saako hän suuhunsa ainoastaan leipää ja viiniä. Hän ei kysy mitä hänen tulisi sydämessään uskoa Kristuksesta ja hänen ruumiistaan, vaan mitä (papin) käsi hänelle ojentaa. Tässä ei kelpaa pyöritellä puuroa suussa ja sanoa “Mmm, mmm.”²⁴ Häntä ei saa opettaa: “Usko siihen ruumiiseen, mitä Kristus tarkoittaa.” Sylkäise puuro ulos, lopeta pyörittely ja kerro avoimesti ja selvästi, vastaanottaako hänen suunsa ainoastaan leipää ja viiniä. Miksi hänen pitäisi uskoa siihen ruumiiseen, jota Kristus tarkoitti. Se pitää säästää saarnatuoliin tai jonnekin muualle. Tässä hänelle tulee sanoa, mikä leipä ja viini on läsnä sakramentissa, eikä myydä sitä hänelle säkissä.²⁵ Tässä ei sovi lainkaan leikkiä hatun alla tai hiipiä pimeässä!²⁶

10. Sen tähden minun rehellinen neuvoni, josta olen tilivelvollinen Jumalalle sekä teille frankfurtilaisille ja missä tätä vain tarvitaan, on tämä:²⁷ Kenellä on sielunhoitajastaan julkinen tieto, että hän opettaa zwingliäisittäin, hänen tulisi välttää tätä ja mieluummin olla koko elämänsä ilman sakramenttia kuin ottaa se vastaan häneltä – niin, ja ennen vaikka kuolla ja kärsiä kaikkea tämän vuoksi. Mikäli hänen sielunhoitajansa on kaksikielinen, joka sanoo suullaan, että sakramentissa on todellisesti läsnä Kristuksen ruumis ja veri ja kuitenkin

epäilet, että hän pettää²⁸ ja tarkoittaa jotain muuta kuin mitä sanat kuuluvat, niin mene vapaasti hänen luokseen ja pyydä häntä sanomaan selvästi, mitä hän käsillään antaa sinulle ja mitä sinä vastaanotat suullasi. Se mitä itsekukin sydämessään uskoo tai on uskomatta, voit tässä sivuuttaa. **Kysy suoraan: Mitä tässä pidetään kädessä ja suussa?**

11. Jos hän on kunnan hurmahenki (Schwärmer), joka haluaa olla kanssasi vilpitön, niin hän sanoo antavansa sinulle vain leipää ja viiniä, ja että sinun tulee tässä ajatella ja uskoa Kristuksen ruumiista ja verta jne.” Jos hän kuitenkin on silmäkääntäjä, joka tekee temppuja hattunsa alla, niin hän mutisee ja pyörittelee puuroa suussaan ja vaahtoa: ”Kyllä se riittää, että uskot siihen, ruumiiseen, jota Kristus tarkoittaa.” Miten hieno vastaus ja todistus siitä toivosta, joka meillä on, kuten Pietari opettaa (1. Piet. 3:15).

12. Voisin leikitellä tällaisten korkeiden henkien tavoin kaikkien uskonkappaleiden kanssa ja sanoa: ”Ei ole välttämätöntä, että minä uskon, että kaikki kolme persoonaa on samaa jumalallista olemusta ja kukin näistä on todellinen Jumala, mutta riittää että uskot Kristuksen tarkoittamaan Pyhään Kolminaisuuteen, toisin sanoen mitä minä Areios tarkoitan. Hän ei kuitenkaan tarkoita mitään Kolminaisuutta. Edelleen ei ole välttämätöntä uskoa, että Kristus on tosi Jumala³⁰, mutta se riittää, että uskot Kristuksen tarkoittamaan Jumalaan, eli kuten minä, Areios, Sabellius, Mohammed jne. ajattelemme. He eivät kuitenkaan tarkoita mitään. Edelleen ei ole välttämätöntä uskoa, että Maria on oikea äiti ja neitsyt, mutta riittää, että uskot evankelistan tarkoittamaan neitseeseen eli mitä Kaifas ja juutalaiset ajattelevat. He pitivät häntä kuitenkin joutilaana huorana.³²

13. Kun tuollaiset saarnaajat haluavat pilailia, heidän tulisi ryhtyä johonkin muuhun ja jättää jumalalliset asiat rauhaan, ettei salama iskisi heihin. Mikäli he ovat tosissaan asiassa, niin heidät tulisi totisesti erottaa virasta ja saarnastuolista ja karkottaa maasta.³³ Sillä mitä on tämä kauhea ilveily, kun he haluavat opettaa kansaa sanomatta heille kuitenkaan mitään? Sen sijaan he ohjaavat heidät pimeään aukkoon sanoen: ”Usko Kristuksen tavalla.” Mutta mitä Kristus tarkoitti, sitä he eivät tahdo sanoa, sillä he pelkäävät, että sanoessaan sen koko maailma sanoisi: Ei Kristus sitä tarkoittanut, se on vain sinun ja isäsi perkeleen yhteinen ajatus. Kumpikin käyttää Kristuksen nimeä valheittenne pahuuden peitteenä. Näin te haluatte johtaa meitä harhaan ja turmella.

14. Missä ikinä löytyy tällaisia saarnaajia, heillä on asiat oikein hyvin ja ovat löytäneet helpon tavan saarnata. He eivät tarvitse enää Raamattua eivätkä opiskelua. Sillä he voivat sanoa ihmisille joka kohdassa: ”Rakkaat ihmiset, tyytykää siihen, että uskotte Kristuksen tavalla. Se kyllä riittää.”³⁴ Kukapa ei pystyisi saarnaamaan näin? Kukapa ei mielellään olisi täällä oppilaana, jos meidän ei täytyisi nähdä vaivaa saarnaamisessa ja opetuksessa, vaan antaisimme sen vaivan Kristukselle ja sanoisimme: ”Uskon mitä Kristuskin uskoo” tai vielä paremmin: ”Annan Kristuksen uskoa puolestani ja murehtia, mitä minun tulisi uskoa.” Oi, eikö tällainen olisi hienoin kristitty ja kultainen veli! Näin sanovat myös paavilaisetkin!³⁵ He uskovat, mitä kirkko uskoo. Puolasta taas kerrotaan, että heidän tulee sanoa: ”Uskon mitä kuninkaani uskoo.” Miksipä ei? Mikä voisikaan olla parempi usko kuin tämä, jossa on niin paljon vähemmän vaivaa ja huolehdittavaa?

15. Kerrotaan eräästä tohtorista, joka tapasi miilunpolttajan Praham sillalla. Myötätunnosta köyhää maallikkoa kohtaan hän kysyi: ”Hyvä mies, miten uskot?” Miilunpolttaja vastasi: ”Siten kuin kirkko uskoo.” Tohtori sanoi tähän: ”Mutta miten kirkko sitten uskoo?” Miilunpolttaja vastasi: ”Niin kuin minäkin.” Myöhemmin kun tohtori teki kuolemaa, niin perkele ahdisti kovin hänen uskoaan eikä hän voinut rauhoittua minnekään, kunnes hän totesi: ”Uskon kuten miilunpolttaja.”³⁶ Suuresta Tuomas Akvinolaisestakin on kerrottu,³⁷ että elämänsä lopulla hän ei voinut kestää perkelettä vastaan ennen kuin hän sanoi: ”Uskon mitä tähän kirjaan on kirjoitettu.” Hänellä oli Raamattu käsissään. Suokoon Jumala, ettei meillä olisi liikaa tuollaista uskoa. Mikäli he eivät uskoneet muuta, niin sekä tohtori että miilunpolttaja uskoivat itsensä helvetin syvyiksiin. Samaa paikkaan uskovat itsensä myös sellaiset henget, jotka sanovat: ”Uskokaa Kristuksen tarkoittamaan ruumiiseen. Se riittää.” Voi, miten hieno usko se onkaan! Sellainen usko ei vahingoita saatanaa.

16. Miten voisi hienommin pitää kansaa harhassa kuin tällaisella puheella? Sillä jos ollaan varmoja, ettei tarvitse huolehtia siitä, opetetaanko heille oikein vai väärin, he nukkuvat ja kuorsaavat kaikessa rauhassa, kysymättä enää mitään opista tai saarnasta. He ovat oppineet kerralla riittävästi, kun he tietävät ja uskovat, että

Kristus uskoo heidän puolestaan. Mitä muuta nuo vapaat, iloiset ja varmat kristityt enää haluaisivat? Ellei sitten joku halua lisäksi oppia, ettei ole välttämätöntä tehdä hyviä töitä ja kärsiä pahuutta. Riittää, kun Kristus tekee ja kärsii. Anna hänen olla hurskas sinun puolestasi ja tehdä kaiken, niin sinun ei tarvitse uskoa eikä tehdä hyvää. Ja mikä on vahingollista, niin olkoon perkele meidän puolestamme epäuskoinen ja tehkään paha. Silloin hänen pitää mennä helvettiin meidän puolestamme, kuten Kristuksen piti mennä taivaaseen meidän puolestamme. Me, hyvät ystävät, taas jäämme maan päälle. Me syömme ja juomme varmoina, ettei meidän tarvitse mennä taivaaseen eikä helvettiin. Sepä minusta olisi ylistettävä sikolättiin rakennettu kirkko!

17. En kuitenkaan toivo, että tuollaiset kristityt ja saarnaajat rehentelevät tai teeskentelevät, että itse Luther neuvoi ja opetti tällaista. Sillä jos tietäisin ja olisin varma, että he imevät sellaista myrkyä kirjoistani ja syyttäisivät siitä minua, en säästäisi vaivaa hieroessani hieman heidän silmiään ja asettaessani silmälasit heidän nenälleen ja kieltäessäni heitä lukemasta kirjojani värillisten lasien läpi. Sillä tiedän vallan hyvin perkeleen ja hänen apostoliensa rohkenevan kääntää minun sanani, missä vain voivat ja sitten johtavat minun nimelläni ihmisiä harhaan, eikä suostuttelua puutu. Näin ovat eräät samasta joukkiosta tehneet minulle usein ja vään-täneet sanojani heidän omiin tarkoituksiinsa. Juuri äskettäin he painattivat uudelleen saarnan³⁸, jonka olin pitänyt ennen kuin olin kuullut sakramenttilaisista. Kun he löysivät sieltä sanat "leipä ja viini", he ajattelivat, että Luther on mukana samassa villityksessä heidän kanssaan, vaikka saarna kyllä puolustaa itseänsä.

18. Kirjasessa hurmahenkiä vastaan³⁹ olen opettanut ja neuvonut, että mikäli kristittyä ahdistellaan kuvannollista kieltä käyttävien toimesta⁴⁰, silloin hänen tulee pysyä lujana ja jäykkänä Kristuksen sanoissa ja uskoa, kuten sanat kuuluvat, että Kristuksen ruumis ja veri ovat leivässä ja viinissä ja tukeutua luottavasti Kristukseen. Mikäli Kristus on johtanut häntä harhaan, mikä on mahdotonta, niin hän vastaa siitä tuomiopäivänä. Siihen asti kristitty saa olla varma uskossaan ja pitäytyä näihin sanoihin ja tarkoittaa uskollaan sitä ruumista, jonka sanat itse antavat ja julistavat. Eihän ole opetettu uskomaan Kristuksen tarkoittamaan ruumiiseen. Sellaisen puheen myötä Kristuksen sanat katoavat silmistä ja usko lentää vapaana ilman sanaa kunkin omien ajatusten mukaisesti. Minä kuitenkin haluan omistaa sanan ja uskoa niin kuin ne kuuluvat. En usko Kristuksen tarkoittamaan ruumiiseen, joka on ulkopuolella ja erillään hänen sanastaan, vaan siihen ruumiiseen, jota hänen sanansa tarkoittavat ja miten ne kuuluvat. Tämä on hänen todellinen tarkoituksensa. Hän on sanonut ajatuksensa sanoina ja sanan kautta ilmoittanut meille. Hänen sanansa ulkopuolella ja ilman hänen sanaansa me emme tunne mitään Kristusta, vielä vähemmän Kristuksen ajatuksia. Sillä se Kristus, joka esittelee tarkoituksensa ilman Kristuksen sanaa, on kirottu saatana helvetistä. Hän käyttää Kristuksen pyhää nimeä ja sen alla kauppaa helvetillistä myrkyä.⁴¹

19. Tämän haluan nyt huolissani sanoa varoitukseksi jokaiselle sitä tahtovalle, jos minun kirjoitukseni tai nimeni olisi kenties ahdistanut jotain. Vaikka en tiedä jonkun toimivan näin, enkä myöskään voi enkä halua syyttää ketään siitä, minun tulee kuitenkin olla varuillani tuon viekkaan lohikäärmeen ja sen suomujen (=kannattajien) pahuuden ja juonien vuoksi (Job. 41:6-7). Olenkin niin usein varoittanut, että se voi kyllä ryhtyä tällaiseen. Tosin olisi kohtuullista toivoa, että kukaan ei voi olla niin röyhkeä ja hävytön, että olisi tukenut harhaansa vetoamalla minuun, koska minun tunnustukseni⁴² on julkisena koko maailmalle⁴³ ja minun kirjani todistavat väkevästi, miten suurella vakavuudella olen taistellut tätä harhaa vastaan. Hurmahengen pitäisi tuntea häpeää sydämessään viitatessaan tai käyttäessään edes yhtä kirjainta Lutherista oman harhansa tukemiseen. Lisäksi on koko maailmalle tullut julki ihana (Augsburgin) tunnustus ja sen puolustus⁴⁴, joita Augsburgissa moni Rooman valtakunnan korkeimmista säädyistä vapaasti tunnusti ja tuki Hänen Keisarillisen Majesteettinsa edessä. Paavilaisetkaan, vaikka ovatkin ylen määrin vihoissaan meille, eivät voineet syyttää meitä yhdestäkään hurmahenkien artiklasta. Me emme olleet mumisijoita tai tehneet temppuja hatun alla, vaan siinä on meidän kirkas, selkeä ja vapaa sanamme ilman mitään hämäryyttä ja hiiviskelyä.⁴⁵

20. Yhteenvetona⁴⁶ tästä kohdasta on järkyttävää kuulla⁴⁷, että yhdessä ja samassa kirkossa tai samalla alttarilla kumpikin puoli saisi ja vastaanottaisi saman sakramentin. Yksi osa uskoo saavansa pelkkää leipää ja viiniä, ja toinen osa taas uskoo vastaanottavansa Kristuksen todellisen ruumiin ja veren. Usein epäilen, onko uskotavaa, että saarnaaja tai sielunhoitaja olisi niin paatunut ja ilkeä, ja lisäksi vaikenee, kun voi antaa kummankin

osapuolen mennä siinä kuvitelmassa, että he vastaanottavat yhden ja saman sakramentin, kukin oman uskonsa mukaisesti jne.⁴⁸ Jos tällainen pappi löytyisi, hänen sydämensä täytyy olla kovempi kuin kivi, teräs tai timantti. Hänen täytyy todellakin olla vihan apostoli. Turkkilaiset ja juutalaiset ovat paljon parempia. He kieltävät meidän sakramenttimme ja tunnustavat sen avoimesti. Niinpä he eivät petä meitä, emmekä lankea mihinkään epäjumalanpalvelukseen. Mutta näiden kavereiden tulee olla oikeita arkki-perkeleitä, kun antavat minulle ainoastaan leipää ja viiniä ja antavat minun luulla sitä Kristuksen ruumiiksi ja vereksi ja näin surkeasti pettävät minua. Se on liian kuumaa ja kovaa. Jumala iskee heitä ennen pitkää. Sen tähden jokainen, jolla on tällainen saarnaaja tai epäilee siitä, varo häntä kuin itse perkelettä.

21. Lisäksi minulta on pyydetty neuvoa ripistä⁴⁹ ja kuinka hyvien ja uskollisten sydämien tulisi käyttäytyä tässä asiassa, kun teidän saarnaajanne ovat sen täysin tuominneet ja tekevät siitä pilkkaa, erityisesti tavasta millä se on esitetty katekismuksessamme⁵⁰, missä opetamme nuorukaisia sanomaan kirkkoherralle tai papille: "Arvoisa Herra, jne."⁵¹ Jokaisen, joka ei tällaista halua, annamme nyt mielellämme tuomita ja häväistä opetus-tamme, katekismustamme ja kaikkia tapojamme. Me lohdutaudumme kuitenkin Jumalan ja koko maailman edessä sillä,⁵² että meidän viisaat tuomarimme ja tuomitsijamme eivät ole tähän mennessä esittäneet tai tehneet mitään parempaa, ei yhdessäkään kohdin. Sitä vastoin he ovat aiheuttaneet yllin kyllin suurta onnettomuutta. Haluaisimme nähdä sen kerran loppuvan. He ovat minusta huonoja mestareita, jotka pystyvät ainoastaan tuomitsemaan, mitä toiset tekevät, eivätkä tee itse mitään sen paremmin. Tällaista voidaan kutsua Mestari saivartelijaksi, "joka voi laittaa suitset hevosen perään ja sitten ratsastaa tietään takaperin. Oman säkkipillin kaiku on kaikkein paras."⁵³

22. Emme pakota ketään ripittäytymään,⁵⁴ kuten kaikki kirjoituksemme todistavat. Kuka ei sitä halua, olkoon ripittäytymättä. Samoin emme painosta niitä, jotka eivät halua meidän katekismustamme ja opetuksiamme. Tässä kukaan ei sido toista. Meitä on, Jumalan kiitos, runsaasti opetettu, että Kristus, meidän Herramme, ei tahdo sietää yhtään ylpeää ja itsepäistä henkilöä valtakunnassaan. Miksi meidän sitten tulisi pakottaa tällaisia ylpeitä henkiä väkivalloin hänen valtakuntaansa? Anna heidän vain mennä kuin akanat, joita tuuli ajaa (Ps. 1:4); heidän tulensa löytää varmasti heidät. Meidän opetuksemme kelpaa kuitenkin niille, jotka etsivät toissaan pelastustaan ja evankeliumista jotain korkeampaa kuin lihan vapautta, lihan, munien ja voin syömistä, paaston ja rukouksen välttämistä, jne. Tämä on hurmahenkien korkeinta taitoa ja henkeä, vaikkakaan he eivät sitä ensimmäisenä löytäneet eikä heidän henkensä ollut sen lähde.⁵⁵ Lisäksi he eivät sitä edes oikein ymmärrä eivätkä osaa todistaa eikä puolustaa perusteellisesti yhtään kohtaa. He vain meuhkaavat, huutavat, repivät ja tuhoavat kirkkoja ja saavat rahvaan hulluksi. Se ei opi ymmärtämään sitä eikä tätä, kuten pyhä Paavali kirjoittaa: "jotka aina ovat opetusta ottamassa, eivätkä koskaan voi päästä totuuden tuntemiseen" (2. Tim. 3:7).

23. Neuvomme niille, jotka sitä tässä asiassa halusivat, kuuluu näin: Ripissä on kaksi osaa. Ensimmäinen osa on kertoa synneistä. Tässä osassa, (ennen kuin hurmahenget edes osasivat unelmoida siitä), me olemme Jumalan armosta vapahtaneet ja vapauttaneet omantunnot sietämättömästä kuormasta ja mahdottomasta kuuliaisuudesta paavin laille, joka vaati luettelemaan jokaisen synnin.⁵⁶ Herkille omilletunnoille tämä kohdistaa sellaisen ahdistuksen ja tuskan, että niiden täytyy joutua epätoivoon. Hänellä (paavilla) ei ollut mitään parempaa kuin kuuliaisuuden työ, jolla ansaittaisi syntien anteeksiänto ja hyvitys.⁵⁷ Se oli pelkkää suurta ja loppumatonta kidutusta, koska tuo työ oli mahdoton. Näin hän lohdutti kurjia omiatuntoja. Suuresta ja ihannasta vapaudesta meidän pitäisi olla tyytyväisiä ja kiittää Jumalaa lakkaamatta kuin valtavasta ja sanomattoman lohdullisesta lahjasta. Jos paavi olisi tiennyt tällaisesta vapaudesta, ja sitten pannut sen myytäväksi vuosittaisilla markkinoilla (kuten kaikki muukin on hänellä myynnissä), niin hänelle olisi satanut tuhannen guldenia kuninkailta ja ruhtinailta, sata guldenia kreiveiltä ja aatelisilta sekä kultakin porvarilta ja viljelijältä guldeni ja groschen⁵⁸. Hän olisi saanut kolme maailmallista kultaa ja hopeaa yhdessä vuodessa. Nyt me omistamme tämän kaiken ilmaiseksi ja kuitenkin meidän kiitoksemme Jumalalle on sellaista, että hänen sopisi iskeä alas helvetin tulella tuomiopäivänä.

24. Tämän vapauden rinnalla me säilytämme käytännön, että rippilapsi kertoo joistain synneistä, jotka painavat häntä raskaimmin. Me emme tee näin ymmärtävien tähden, sillä kirkkoherraltamme, kappalaiselta,

maisteri Philipiltä ja sellaisilta henkilöiltä, jotka tietävät, mitä synti on, niiltä emme vaadi tässä mitään. Mutta koska rakas nuoriso varttuu päivittäin ja tavallinen ihminen ymmärtää vähän, niin heidän tähtensä meidän tulee säilyttää tämä tapa, että he kasvaisivat kristilliseen elämään ja käsitykseen. Tällainen rippihän ei ole vain syntien tunnustamista varten, vaan siinä myös kuulustellaan, osaavatko he Isä meidän, uskontunnustuksen, kymmenen käskyä ja mitä muuta katekismuksessa on. Olemmehan nähneet, miten vähän rahvas ja nuoriso oppivat saarnasta, ellei heiltä henkilökohtaisesti kysellä ja kuulustella. Missä muualla tätä voisi toteuttaa paremmin ja kenelle se on tarpeellisempi kuin niille, jotka menevät nauttimaan sakramenttia.

25. On varsin totta, että jos saarnaaja ainoastaan ojentaa leivän ja viinin sakramenttina, hän ei paljoa piittaa, kenelle hän sen antaa, tai mitä vastaanottajat osaavat tai uskovat. Siinä syö sika toisten rinnalla ja sellaiset (saarnaajat) ovat kyllästyneet tuohon vaivaan. He pitävät mieluummin raakoja ja hulluja pyhimyksiä, eivät ajattele kasvattaa yhtään kristittyä, vaan haluavat toimia niin, että kolmen vuoden kuluttua kaikki on tuhottu, ei ole enää Jumalaa eikä Kristusta, ei sakramenttia eikä kristittyjä. Kun me kuitenkin ajattelemme kasvattaa ja jättää jälkeemme kristittyjä, ja antaa sakramentissa Kristuksen ruumista ja verta, niin emme halua emmekä voi antaa tuota sakramenttia yhdellekään, ellei häntä ole ensin tutkittu, mitä hän on oppinut katekismuksesta ja haluaako hän luopua synneistä, joita hän on (katekismusta) vastaan tehnyt.⁵⁹ Emme halua tehdä Kristuksen kirkosta sikolättiä (Matt. 7:6) ja antaa jokaisen juosta tutkimatta sakramentille kuin sian kaukalolle. Sellaisen kirkon me jätämme hurmahengille.

26. Tämän me olemme saaneet kristinuskon alusta.⁶⁰ Sillä sieltä me löydämme ja omaksumme tavan, missä uskontunnustus, Isä meidän ja kymmenen käskyä liitettiin lyhyeksi kaavaksi (Form) ja opiksi nuorille ja yksinkertaisille ihmisille. Alusta saakka tätä kutsuttiin katekismukseksi. "Katekismukseksi" (sanovat kreikkalaiset) kutsutaan opettamista, jossa kysytään ja kuulustellaan, aivan kuten koulumestari antaa oppilaiden toistaa opetuksen nähdäkseen osaavatko he sen vai eivät. Samoin tulee kuulustella rahvasta ja antaa heidän osoittaa, miten he osaavat katekismuksen osat, ja tuntevatko he synnit, joita he ovat tehneet ja ovatko halukkaita oppimaan lisää ja tehdä parannuksen. Mikäli eivät, niin heitä ei voi laskea nauttimaan sakramenttia. Ollakseen Kristuksen uskollinen palvelija kirkkoherra ei saa, mikäli mahdollista, koskaan heittää sakramenttia sioille ja koirille (Matt. 7:6). Hänen tulee kuulla, mitä ihmisiä he ovat. Mikäli he pettävät häntä eivätkä puhu totta, niin hän on syytön. He ovat itse pettäneet itseään.

27. Samoin on myös vanhan saksalaisen sanan *Bejicht*⁶¹ kanssa. Sitä käytettiin, kun pyhiä piispoja kutsuttiin *confessores*, *Bejichter* eli tunnustajiksi.⁶² *Bejichten* tarkoittaa tunnustamista. Sana *Urjicht* on edelleen käytössä oikeudessa. Siellä sanotaan: "das jicht er, das hat er bejicht" eli *hän tunnustaa* tai *on tunnustanut*.⁶³ Sanassa *Bejicht* on kaksi eri i-kirjainta.⁶⁴ Se on ajan saatossa muuttunut yksittäiseksi i:ksi, ja väärin käytettynä se kirjoitettiin *Beicht* ja lausuttiin yhdellä i:llä. Näin monet muutkin vanhat saksalaiset sanat ovat turmeltuneet. Siksi *Bejichter* eli tunnustaja osaa syntiensä tunnustamisen lisäksi myös lausua, mitä hän on oppinut uskontunnustuksesta ja Kristuksesta ja mikä on niiden vastaista.⁶⁵ Näin he tottuvat tunnustamaan sellaista myös vanhemmille, koulumestarille ja kirkkoherralle ja tarvittaessa tunnustavat vielä tuomarille, mikä saattaa maksaa henkemme. Tämän takia pyhä Cyprianuskin kutsuu marttyyreita *confessoreiksi* eli tunnustajiksi.⁶⁶

28. Tämä käytäntö on vanhaa, kiitettyä, kristillistä ja välttämätöntä kasvatusta, jossa kristittyjä harjoitetaan ja valmistetaan elämään oikein, oppimaan Kristusta ja tunnustamaan häntä maailman edessä. Siksi on helppo huomata, miten oppimattomia ja kyvyttömiä opettajia ovatkaan ne, jotka tuomitsevat tällaisen (käytännön) Jumalan kieltämänä, aivan kuin he tietäisivät mainiosti, mikä on Jumalan käsky. Epäilemättä on Jumalan käsky opettaa ja oppia hänen sanaansa niin julkisesti kuin yksityisesti, niin kuin parhaiten voimme. Vaikka hän ei määrää erityisiä paikkoja, henkilöitä, tapoja ja aikoja hänen sanansa opettamiseen ja oppimiseen, niin noita ymmärtämättömiä opettajia tulisi opettaa, sillä Jumala haluaa, että hänen sanaansa edistetään kaikin tavoin joka päivä ja kaikkialla. Onhan hän käskenyt myös Mooseksen (laissa), että heidän tulisi ajatella hänen käskyjäänsä kulkiessaan, istuessaan ja se tulisi kirjoittaa joka paikkaan (5. Moos. 6:7-9). Kun kirkkoherra ei voi edistää Jumalan sanaa aina, kaikkialla ja jokaiselle, niin hän saa oikean hetken, paikan ja henkilön, kun tullaan rippittäytymään. Saatana, näytä, miten toimitaan ilman ja vastoin Jumalan käskyä! Kuinka peräti pyhiä ovatkaan nämä hurmahenget, kun he estävät Jumalan sanan opetusta tässä paikassa ja hetkessä, vaikka meidän

velvollisuutemme on opettaa sitä aina ja kaikkialla mahdollisuuksiemme mukaan. He ovat hyödyttömiä huu-tajia, jotka eivät tiedä mitään, ei siinä mitä he sanovat ja mitä väittävät (1. Tim. 1:6-7). Siksi jokainen hurskas sydän kavahtakoon heitä. He eivät opeta kenellekään mitään, sillä he eivät itse osaa mitään.

29. Huomaa, että paavilaiset ovat täysin tukahduttaneet tuon jalon ripin kohdan ja tehneet siitä pelkästään petollista ja sietämättömän piinallista syntien luettelemista. He ovat tehneet siitä hyvän työn, jolla Jumala sovitetaan ja synnit hyvitetään. Tämä tuotti niin paljon kultaa ja tavaraa, että siitä tuli koko maailman epäju-mala. Siinä ei kuitenkaan ollut mitään opetusta, kuulustelua, ei ripin tai Kristuksen tunnustamisen harjoitusta. Nyt kun olemme jälleen ottaneet sen käyttöön, saatana ja hänen apostolinsa haluavat tukahduttaa sen. Mutta mitä minä siitä. Joka ei sitä halua, olkoon ilman. Mutta älköön silti ottako tai tuhotko sitä meiltä ja muilta hurskailta, jotka sitä tarvitsemme ja ymmärrämme sen hyödyn. Sanotaan: "Antaa tietämättömän py-syä tietämättömyydessään"⁶⁷. Vaikka minulla olisi tuhansittain maailmoja, luopuisin niistä ennen kuin antai-sin seurakunnan menettää pienenkään osan tästä ripistä. Niin, paljon mieluummin sietäisin paavin tyranniaa paastoissa, juhlapäivissä, vaatteissa, pyhissä paikoissa, tonsuurissa, kaavuissa ja muussa, mikä ei vahingoita uskoa, kuin että kristityiltä riistettäisiin rippi. Sehän on kristityn ensimmäinen, tarpeellisin ja hyödyllisin koulu. Siinä he oppivat ymmärtämään ja harjoittamaan Jumalan sanaa ja uskoa. Tätä ei voida tehdä niin hyvin julkisessa opetuksessa ja saarnassa.

§30 Toinen osa ripistä on synninpäästö, jonka papit julistavat Jumalan puolesta. Se ei sen tähden olekaan mitään muuta kuin Jumalan sanaa, jolla hän lohduttaa ja vahvistaa sydäntämme huonoa omaatuntoa vas-taan. Meidän tulee uskoa ja luottaa häneen kuin itse Jumalaan. Mutta joka on niin sokea, että hän ei näe tätä tai on niin kuuro, ettei hän kuule sitä, hän ei totisesti tiedä, mitä on Jumalan sana ja kristillinen usko ja loh-dutus. Mitä hyvää voi sellainen opettaa? Mutta jos hän näkee ja kuulee sen ja sitten tietoisesti tuomitsee tämän osan ripistä, niin hän on selvästi perkele eikä ihminen. Sellainen henkilö asettuu tietoisesti Jumalaa vastaan ja estää puhumasta ihmisille Jumalan sanaa sydänten lohdutukseksi ja uskon vahvistukseksi. Sellaista saa pitää Jumalan ja kaikkien ihmisten sekä erityisesti pyhän kristikunnan vihollisena. Missä tällaisia saarnaa-jia on, niitä tulee kaikkien hurskaiden kristittyjen totisesti kavahtaa kuin lihaan tullutta paholaista. Jumalan sanan tulee olla ja kulkea vapaasti ja sitä tulee julistaa ja sillä lohduttaa kaikkia sekä julkisesti että yksityisesti.

31. Tämä osa (synninpäästö) ei ole hyödyksi ja tarpeellinen ainoastaan nuorille ja rahvaalle, vaan jokaiselle. Sitä älköön kukaan halveksiko, olkoon kuinka oppinut ja pyhä tahansa. Kukapa on noussut niin korkealle, ettei tarvitse Jumalan sanaa tai voi halveksia sitä? Tämä ripin osa on suurin syy, miksi käytän sitä. En halua enkä voi olla ilman sitä. Se antaa minulle usein ja vielä päivittäin suuren lohdutuksen, jos olen surullinen ja huolis-sani. Hurmahenget taas, kun he ovat itsevarmoja, eivätkä tiedä mitään murheesta ja ahdistuksista, väheksy-vät helposti lääkettä ja lohdutusta. Lisäksi he ottaisivat ne pois ja estäisivät niiltä, jotka niitä tarvitsevat. Jos he ovat kylläisiä, heidän tulisi kuitenkin antaa nälkäisten syödä. Jos he ovat pyhiä, heidän tulisi kuitenkin sallia syntistenkin tulla pyhiksi. Jos he eivät enää tarvitse Jumalaa ja hänen sanaansa, heidän tulisi kuitenkin jättää se niille, jotka sitä vielä tarvitsevat. Kuten sanottu⁶⁸, raivoamalla suurella sokeudessaan ja tyhmyydessään, he osoittavat, kuin he eivät olisi milloinkaan oppineet, mitä ovat Jumalan sana, usko, lohdutus, Kristus ja omatunto. Sokea taluttaa sokeaa ja kumpikin lankeaa samaan kuoppaan (Luuk 6:39). Antakaa heidän siksi mennä ja yhä langeta. Varo sinä heitä.

32. Me käytämme siis rippiä kristillisyyden harjoittamisena. Ensimmäisessä osassa me opettelemme lakia, toisessa evankeliumia. Ensimmäisessä osassa me opimme käyttämään lakia oikealla tavalla, kuten pyhä Paa-vali sanoo (1. Tim. 1:8), nimittäin tuntemaan ja vihaamaan syntiä. Toisessa osassa me opettelemme evanke-liumia ja tarttumaan oikein Jumalan lupauksiin ja lohdutukseen sekä toteuttamaan sen, mitä saarnatuolissa saarnataan. Vaikka saarnaaja voi opettaa lakia ja evankeliumia saarnatuolista, hän jättää sen kuitenkin siihen eikä harjoita, kysy tai kuulustele keneltäkään, miten hän sen ymmärtää, niin hän ei voi nähdä, mitä (saar-nasta) puuttuu ja ketä hänen tulisi vielä lohduttaa tai ketä nuhdella, koska hänellä ei ole edessään yksityistä henkilöä, jota hän voisi opettaa. Vaikka kuulija kuuleekin saarnassa kumpaakin (laki ja evankeliumi), niin hän tarttuu siihen vahvemmin ja varmemmin, mikäli sitä puhutaan erityisesti hänelle yksittäisenä ihmisenä. Tätä toista osaa olemme laajentaneet paljon ja riittävästi.

33. Me siedämme sen, että he kääntävät sanamme ivallisesti, kun me olemme katekismuksessa opettaneet lapsiamme sanomaan rippi-isälle, *Arvoisa herra, jne.*⁶⁹ Joka ei halua sanoa *Arvoisa Herra*, hän sanokoon: rakas herra, tai rakas isä⁷⁰. Me emme pakota tai tuomitse ketään noilla sanoilla. Meillä on Jumalan käsky, joka vaatii meitä opettamaan nuorisolle säädylisyyttä ja kunnioittamaan vanhoja, erityisesti pappeja (1. Tim. 5:17) sekä olemaan heille nöyriä. Samoin Jumala sanoi leeviläisille Mooseksen kautta: Opeta Israelin lapsia osoittamaan kunnioitusta, jne. (3. Moos. 21:8)⁷¹. Niinhän maallinen kurikin vaatii, että nuoriso ja tavallinen kansa käyttäytyy vaatimattomasti ja kunnioittaa vanhoja ja opettajia. Mutta kun hurmahenget pilkkaavat tällaista välttämätöntä järjestystä, niin voidaan huomata, että heidän korkea henkensä on vain häijyä ja tarkoituksellista vihaa ja kateutta, ei ainoastaan meidän oppiamme ja Jumalan sanaa vastaan, vaan myös kaikkea maallista järjestystä ja kunniaa vastaan. Kapinahenki löyhyä heidän kurkustaan. He haluaisivat mielellään kaikista samanarvoisia eivätkä siedä mitään eroja, toki vain siihen asti, että lopulta vain heitä kutsuttaisi arvoisiksi herroiksi, eikä ketään muuta. Müntzerkin halusi tappaa jokaisen herran ja olla yksin herra⁷².

34. Soisin nuorison ja tavallisen kansan tottuvan sanomaan, ei ainoastaan "arvoisa herra", mutta myös "pyhä herra" ja "pyhä isä". Heidän pitäisi kutsua myös rippiä pyhäksi, synninpäästöä pyhäksi, saarnaa pyhäksi ja kaikkea Jumalan sanaan kuuluvaa. Samoin pyhä Augustinus ja Hieronymus ja muut kirkkoisät kutsuivat toisiinsa pyhiksi⁷³. Toivoakseni se ei rikkonut heiltä yhtään luuta⁷⁴ eikä perustanut suurta harhaoppia, sillä tällainen kunnia ei kohdistu henkilöön vaan virkaan ja Jumalan sanaan. Jos paavikunnassa ei olisi muuta erhettä kuin että paavia kutsutaan Kaikkein Pyhimmäksi, niin kutsuisin häntä Kolminkertaisesti Kaikkein Pyhimmäksi.

35. Voi, miten sokeita taluttajia (Matt. 15:14) he ovat ja pysyvät. He sekoittavat ulkonaisen ja sisäisen keskenään. He ovat nähneet savua, mutta eivät tiedä, missä tuli palaa. Meiltä he ovat kuulleet⁷⁵, (mistä muualtaakaan?) että Jumalan edessä me olemme hengessä kaikki yhdenvertaisia. Tämän he selittävät ulkonaiseen olemukseen ja haluavat tehdä kaikista yhdenvertaisia. Miten kiitettävää nuorisoa ja kansaa perkele kasvatetaan meille näiden sokeiden taluttajien avulla. Nuoret astuvat vanhojen kurkun päälle ja rahvas polkee jalkoihinsa esivallan sekä kuuliaisuuden sitä kohtaan. Nuorissa ja tavallisessa kansassa on jo liikaa vallattomuutta ja kuitenkin heidän johtajansa ajattelevat panna heidän turkkinsa täyteen kirppuja ja sitoja kanoille pyrston.⁷⁶ Heitä ajaa heidän isänsä, valehtelija ja murhaaja (Joh. 8:44).

36. Koska näen tällaisten konnien nousevan, niin pyydän ja kehotan teitä kaikkia yhdessä ja erikseen, sekä raatia että seurakuntaa, että otatte opetukseni ja vilpittömän neuvoni vastaan myönteisesti. Tarkoitin tällä hyvää. Kokemus on opettanut minua niin usein, että minun täytyy huolehtia kaikesta. Tarkkaile tilannetta; "älä pistä pussia päähäsi". Tällöin ei sellaisia saarnaajia olisi keskelläne eikä heitä tulisi. Paholainen on veijari. Ennen kapinaa varoitin mühlhausenilaisia Müntzeristä. Painatin siitä oheisen kopion teille ja kaikkiin kaupunkeihin varoitukseksi.⁷⁷ En tiedä, oliko neuvosto kyvytön toimimaan tuolloin, vai miten asiat menivät. Se mitä seurasi, tiedetään nyt jälkeenpäin valitettavasti liiankin hyvin. En mielelläni ennusta, mutta sydämessäni pelkään pahinta näistä julkeista hengistä. Tähän mennessä he eivät ole saaneet aikaiseksi mitään hyvää, mutta paljon pahaa. Jumala estäköön heitä ja säilyttäköön teitä ja kaikkia hurskaita sydämiä hänen puhtaassa sanassaan ja oikeassa uskossa Kristukseen, meidän Herraamme. Hänelle olkoon kiitos ja kunnia iankaikkisesti. Aamen.

Teidän aulis palvelijanne

Tohtori Martti Luther